

Фото О. Лигвиненка

НА ЧАСІ

Газова суперечка, м'ясо-молочна війна Росії проти України, намагання парламенту при 50 присутніх у сесійній залі депутатів змусити уряд України вступити до Єдиного економічного простору, нечувана досі кампанія щодо одержавлення російської мови в Україні — це основні характеристики політичних явищ України зламів січня—лютого 2006 року.

Нині все частіше, навіть на підсвідомому рівні, постає запитання: а який вихід із цієї ситуації. Звичайно, в першу чергу, це питання до влади. Відповідь на непрості виклики українського сьогодення спробував дати Президент України в щорічному посланні до народу, із яким він виступив у Верховній Раді України 9 лютого. Проте чи всіх ця відповідь цікавила?

Далеко не всіх. Навіть переважну більшість парламентарів вона не цікавила. Відслідковуючи хід виборчого процесу нового скликання парламенту України, можна з повною відповідальністю констатувати, що для багатьох інтереси політичних сил стають вищими за національні. Особливо тих, чия «слава та всенародна любов» балансує на межі порогу проходження до Верховної Ради. Передусім це комуністи й «нетаки» (опозиційний блок «Не так» Леоніда Кравчука). На думку комуністів, для залучення на свій бік виборців (нині їх підтримують у 4 рази менше ніж у 2002 році) потрібні видвиження. Тому фракція КПУ постановила 9 лютого засвідчити свою опозиційність до Президента, вивісивши плакати конфронтаційного змісту під час щорічного послання Президента до українського народу в парламенті.

Звичайно, опозиція намагається все сказане Президентом якщо не дискредитувати, то хоча б заперечити. Якщо виходити з позиції п'ятої колони, то було що заперечувати. Коли не враховувати деяких зовнішніх нюансів, то це була нова мова української політики.

По суті, вперше з парламентської трибуни Глава держави сказав слова, на які довгих чотирнадцять років очікувала українська нація. Президент акцентував на тому, що потрібно зробити все, аби кожен українець міг пишатися своєю Батьківщиною. За його словами, українська модерна нація відбулася і має реальні шанси ввійти в число розвинених країн світу.

ПРИЙНЯТИ ВИКЛИК

Напередодні президентського послання Голова Верховної Ради заявив: «Ми тоді зможемо стати європейцями, коли усвідомимо себе українцями». Без мови важко говорити про таке усвідомлення. Тому Віктор Ющенко, на відміну від свого попередника, якому в посланнях не вистачало місця для мови й духовності, зробив наголос на мові. Тим паче, що цю тему нині активно експлуатують сили, що хочуть звернути Україну в зону БЄП. За словами Президента України, важливим фактором формування суспільних цінностей є мова. «Нація не може посісти гідне місце серед провідних країн світу, якщо не дбатиме про свою мову і про її розвиток. Державність української мови має виступати не тільки важливим інтегруючим чинником, а й слугувати потужним фактором культурно-інформаційної, економічної, політичної безпеки нашої держави», — наголосив Глава української держави.

Звичайно, ще одним вагомим чинником безпеки має бути європейська інтеграція, що засвідчує досвід сусідів України. Хоча майже вся Україна обвішана антиінтеграційними плакатами кравчуківських «не так», Президент Віктор Ющенко сподівається здійснити конкретні кроки у сфері європейської інтеграції: 2007 року створити зону вільної торгівлі з Європейським союзом, а вже 2008 року Україна має стати асоційованим членом ЄС і після виконання копенгагенських критеріїв набутти повноправного членства в Європейському союзі.

За словами Президента Віктора Ющенка, шлях до економічного процвітання, який Європа пройшла за сторіччя, Україна повинна пройти за 5—7 років (максимум — за 10). Україна може відбутися як повноцінна держава лише тоді, коли зробить економічний стрибок. «Вона має прийняти цей виклик і стати місцем формування нових моделей економічного розвитку, але це все — проблема політичної волі. Саме Україні історично судилося бути основою інтеграційних процесів у регіоні Центрально-Східної Європи, стабільність якого важлива не тільки для континенту, а й для цілого світу», — переконаний український Президент.

Відсутність політичної волі яскраво проявляється на тлі енергетичної кризи, бо через блокування нафтового лобі в Україні не запущено в серійне виробництво виготовлення палива з органічних речовин. Президент сподівається, що протидію лобі вдасться зламати, й гострі нині питання взаємин із Росією розв'язати. Віктор Ющенко пропонує на двосторонньому та багатосторонньому рівні використовувати потенціал стратегічного партнерства з Російською Федерацією і підтримувати добрі взаємовигідні відносини з іншими країнами-сусідами.

Щодо внутрішньої політики, то Президент закликає, щоб консолідація українського суспільства відбулася на фундаменті духовних цінностей. Віктор Ющенко в посланні до українського народу зачитував Івана Франка: «Наша мета — витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю — суцільно культурний організм, здібний до самостійного культурного і політичного життя». Духовне відродження нації має спиратися на власну правдиву історію, якій належить пройти через серце й душу кожного громадянина України. «Не повинно бути білих плям чи недоомовленостей для мешканців Києва чи Донецька, Львова чи Сімферополя. Це основа для консолідації українського суспільства, запорука постійного громадського діалогу, який має набути інституційних форм, вестись за участю представників різних громад і діаспор», — констатував керівник держави. Українцям потрібно пройти одну велику школу і навчитися об'єднуватися й формувати консолідовану позицію і в зовнішніх відносинах, і перед загрозами економічних чи політичних криз.

Для подолання всіх проблемних моментів Основного Закону Президент України запропонував створити конституційну комісію з представників політичних сил, громадськості, неурядових організацій, органів місцевого самоврядування, науковців, експертів, аби виробити проект нової редакції Конституції України, а відтак винести його на всеукраїнський референдум.

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Продовжуємо знайомити з цьогорічними номінантами на здобуття Шевченківської премії. Це — Григорій Гусейнов, Анатолій Погрібний, Володимир Яцюк, Богдан Стельмах, Олександр Жигун, Микола Сукач

Стор. 10, 11, 14

Стрітенська свіча

Стор. 8—9

Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка

Запрошує Вас узяти участь в заходах з нагоди Міжнародного дня рідної мови 21 лютого 2006 року.

У програмі:

1. «Круглий стіл» на тему: «Громадянське суспільство і державна мова. Стан. Проблеми. Перспективи». (Національна парламентська бібліотека України. Грушевського, 1, чит. зала № 1). Початок о 14.00.

2. Літературно-мистецький вечір за участю провідних майстрів сцени та художніх колективів (Київський міський Будинок учителя. Володимирська, 57). Початок о 18.00.

**Добровільні пожертви
«На Кобзареву Церкву»:
МБФ «Українська Родина»
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ «Київ», МФО 320401
ЗКПО 21709106**

**УСЬОГО НА РАХУНКУ
ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ —
765 442 грн. 20 коп.**

РОКОВИНИ

Ось уже майже рік, як немає з нами славетної співачки, народної артистки України, кавалера всіх орденів княгині Ольги, лауреата Національної премії ім. Тараса Шевченка й літературно-мистецької премії ім. Дмитра Луценка “Осіннє золото”, Героя України — незабутньої Чураївни, Берегині української пісні — Раїси Кириченко. Але живе вона в серцях народу своєю чарівною піснею.

Доля артистки була складною, і лише пісня підтримувала й рятувала її у скрутну хвилину.

Як писала в своїй книзі Раїса Кириченко: “Досі відчуваю, як боліла душа в батька і в мами, що не могли нас нагодувати, не могли одягти і взути, дати того, що потребують малі діти”. (А їх у сім’ї було п’ятеро: чотири брати і Рая). Багато горя довелося зазнати цій родині. Старший брат Сашко не повернувся з армії — загинув, 1962 року помирає батько. Через деякий час — знову горе в хаті: 1991-го помирає брат Жора, і знову незагоєні рани на серці мами. “Схиляюся перед вами, Матусю. Вашої сили вистачило на роботу в колгоспі й дати лад у своєму господарстві, а доброти — на всіх нас, дітей. На вас тримався і колгосп, і затишок у домі, і наше майбутнє. Тому, якщо випадали вільні дні, на крилах летіла до мами. Завжди намагалася полегшити її життя, підставити своє плече. На час відпустки мама і рідна хата заміняли мені всі курорти і всі моря”. І коли вже не стало й мами, Раїса Кириченко линула серцем до рідного села Корещи, до рідної оселі, де витає дух її мами, її тяжкого, але такого цікавого дитинства...

1958 рік — початок творчої діяльності Раїси Кириченко. У Кременчуку вона почала співати в народному хорі автомобільного заводу, де й працювала. Хор їздив із концертами по селах, де сценою були колгоспні поля й ферми під відкритим небом. Але справжня творчість почалася після зустрічі з Миколою Кириченком, який став її першим і світлим коханням, а згодом — чоловіком.

Почали вони спільну діяльність із Полтавської філармонії. Микола — баяніст, Рая — співачка. 1963 року їх запрошує до себе художній керівник ансамблю “Льоник” Анатолій Пашкевич.

Так і проходила свою пісенну школу Раїса Кириченко — на репетиціях і на сцені, прислухаючись до кожного слова художнього керівника. Тож школа “Льонка” й Анатолія Пашкевича стала для неї добрим помічником при вступі на ди-

І НІХТО НАМ ЇЇ НЕ ЗАМІНИТЬ...

ригентський факультет Харківського інституту мистецтв. З Анатолієм Пашкевичем доля знову звела в Черкаському народному хорі, яким на той час він керував. Багато пісень композитор написав саме для Раїси Кириченко. Немає вже цих прекрасних митців — перших лауреатів літературно-мистецької премії ім. Дмитра Луценка, та живе їхня пісня. Хоч насторожено зустріли Раїсу в Черкаському хорі, але саме тут вона розкрилася як співачка, яка співала не лише голосом, а й душею. Саме в Черкаському хорі вона стала заслуженою, а потім і народною артисткою України. Хор із концертами об’їздив усю Україну й усі колишні республіки Союзу, побували й за кордоном. Раїса Кириченко згадувала, що доводилося подорожувати в тяжких умовах. Спали не в готелях, а у вагонах, тут і їжу готували, але з великим задоволенням виступали будь-де, не вимагаючи кращих майданчиків і мерседесів.

Але Раїсі Опанасівні хотілося більшого. Їй було вже замало місця в хорі, і вони з Миколою Кириченком створили художній колектив “Росава”, де вже самі добирали репертуар. Почали надходити запрошення співати з Оркестром народних інструментів, Естрадно-симфонічним оркестром радіо і телебачення, з Духовним оркестром, де Раїса була першою солісткою. Працювала й педагогом у Полтавському музичному училищі, створивши ансамбль “Чураївна”, де відтворила низку пісень Марусі Чурай, тож не даремно її називають Чураївною.

Мабуть, саме важкі гастрольні умови й призвели до хвороби Раїси Кириченко. Ще в Черкасах зробили першу операцію. “Про свою хворобу я знала ще до операції і розуміла, яка доля мене чекає. Що залишалося робити, — скоритися, але це не для мене. І я пішла проти всього, визначеного природою. І коли хвороба знову підступала й потрібні були вже не одна, а багато складних операцій, я погодилася. Лікувалася в Київському інституті урології з 1996 року і вже з лікарні не виходила аж до того дня, коли була зроблена остання операція”, — говорила Раїса Опанасівна.

Але, на жаль, здоров’я погіршилося: потрібне лікування за кордоном, яке коштує великих грошей, а де їх узяти? І тоді всі люди кинулися рятувати свою улюблену співачку. Гроші приносили просто в лікарню, — хто скільки міг. Друзі-

співачки організовували концерти, кошти від яких перераховували на лікування Раїси Кириченко. Це був справді всенародний біль. І саме звичайні люди та друзі допомогли й організували поїздку до Німеччини, а не держава, для якої вона зробила так багато. А ось німець Бенно Аззоліні знайшов гроші для лікування в Німеччині. Він віддав під заставу свій будинок, аби внести завдаток за лікування Раїси Кириченко. Німці — народ пунктуальний, усе зробили швидко: візи й потрібні для виїзду документи — на відміну від наших чиновників, що зволікали з гарантійним листом, який обіцяли принести до німецького посольства. Але так ніхто його й не приніс, і німці на свій ризик видали документи, бо в Бремені хвору вже чекав літак і Бенно Аззоліні, — все вже було готове до операції. А потім ще стільки було перешкод, поки Раїсу відправили до Німеччини, про це дуже добре написала Лариса Король, яка працювала тоді у культурному центрі Гете-інституту. Саме вони разом із Миколою Кириченком займалися відправкою нашої співачки за кордон і все зробили для того, щоб вона потрапила до Бремена.

У Бремені, де Раїсі Кириченко зробили декілька операцій, її зігрівали любов чоловіка, щирі й лагідні усмішки німецьких лікарів. А Раїса так мужньо трималася, що професор Лізон залишив її долікуватися уже безкоштовно, а на прощання Раїса Опанасівна ще й заспівала їм пісню...

Я захоплююся мужністю цієї жінки. Пам’ятаю, коли готувала програму до 75-річчя Дмитра Луценка, прекрасного лірика, поета-пісняра, дуже хотіла, щоб Раїса Кириченко взяла участь у цій програмі, але вона тоді знову була в лікарні. Коли я до неї звернулася, співачка відповіла, що вшанувати “названого батька” — це “мій прямий обов’язок, моя шана і любов”, адже найбільше пісень вона виконувала на вірші цього поета. У них була справжня творча дружба.

Багато зробила Раїса Кириченко і для рідного села. Побудувала для односельців церкву, про яку мріяла колись; школі, яку звели теж недавно, подарувала баян, піаніно й відкрила музичний клас. А в клубі, який колись будувала своїми руками, проходять зустрічі та концерти учнів Раїси Кириченко. І свій останній спочинок вона вибрала в селі, а не в Києві, бо хотіла бути ближче до

своїх рідних, до своєї землі, до свого народу, який так любив її.

Нещодавно в Палаці спорту відбувся Всеукраїнський пісенний фестиваль імені Раїси Кириченко “Я козачка твоя, Україно”. Дозвольте поділитися враженнями.

По-перше, у цій великій і неестетичній залі проводити таке свято пісні просто неможливо, адже Раїса Кириченко ніколи тут не співала. Сцена була оформлена бідненько — лише емблемою фестивалю. Але якщо беремо для назви фестивалю таке величне ім’я, то чому б не нагадати глядачам і слухачам про творчий шлях Раїси Кириченко коротеньким відеофільмом, або хоча б оздобити відповідно сцену — портретом чи фотопортретом на тлі цієї емблеми. Освітлення просто жадливе, на сцені немилосердно гриміли динаміки: люди затуляли вуха, бо там щось шуміло, рипіло, і фонограми губилися серед величезної зали, яка була переповнена: люди йшли послухати справжню українську пісню.

По-друге, якщо ми проводимо вечір пам’яті незабутньої Берегині української пісні, то чому так скуп

було згадано її величне ім’я? Правда, завдяки народній артистці України Лідії Михайленко прозвучала улюблена пісня Раїси Кириченко “Моє рідне село”, а також дві пісні-присвяти “Зоре моя величава” Олега Марцинківського на вірші Миколи Луківа та “Моління за козачку” на вірші Вадима Крищенка в чудовому виконанні народного артиста України Іво Бобула.

На жаль, із репертуару Раїси Кириченко не прозвучало жодної пісні. Правда, Черкаський народний хор та ансамбль із Полтави виконали декілька народних пісень, що викликали бурхливі овації в залі. Люди були обурені такою організацією фестивалю. Здавалося б, і пісні чудові, і співачки, назвати хоча б неперевершеного Володимира Гришка, Дмитра Гнатюка, Миколу Шопшу, Ніну Матвієнко, Віктора Шпортюка, Надію Крутову-Шестак, Олександра Василенка, Іво Бобула й деяких молодих виконавців. А також талановитих дітей, які так професійно виконували свої твори, зокрема лауреати фестивалю — Едуард Романюта, який, як соловейко, проспівав “Аве, Марія”, Тетяна Комащенко виконала запальну пісню Олексія Чухрая “Чобітки”, і, звичайно ж, перспективна учениця Раїси Кириченко, яка й співає голосом своєї наставниці, наша пісенна надія — юна Наталочка Шинкаренко, яка разом із Миколою Кириченком виконала пісню “Червона ружа”, й інші виконавці, які гідно представили своє мистецтво.

Звичайно, дуже добре, що такі фестивалі відбуваються, та прикро, що для вшанування співачки зі світовим ім’ям не знайшлося місця у Національному палаці “Україна”, де Раїса Опанасівна неодноразово виступала, чаруючи всіх своєю жіночою красою та магічною силою української пісні. І зробила вагомий внесок у розвиток української культури, пісні та духовності. Чому ж ми так швидко забуваємо про це?

Прикро, що не вміємо цінувати й шанувати самих себе, свою українську душу, свою гордість, своїх співачок, свою культуру. І допоки ми відчуватимемо свою меншовартість, допоки будемо пасти задніх, а такі зали, як Палац “Україна”, обслуговуватимуть лише “грошові мішки” — ділків із сусідніх держав? І коли ж, урешті, престижні зали стануть доступними для справжнього мистецтва?

● **Лідія ЛУЦЕНКО**

ПРОЩАЛЬНІ ОПЛЕСКИ

25 січня залишив цей світ Ігор Михайлович РЯБОВ. Заслужений діяч мистецтв, професор Національної музичної академії України, представник легендарного покоління великих слов’янських музикантів, він знайний у всьому світі як один із найавторитетніших українських педагогів-піаністів, чий учні (а їх було понад 150) концертують, завоюють численні нагороди на міжнародних курсах, викладають і пишуть музику в Україні й за кордоном.

Але більше пасує І. Рябову точне й універсальне означення “митець”, яке звільняє талант від обмежень однієї професії. Адже обдарована людина має безліч можливостей творчо висловитися: автор численних методичних робіт, голова родини, що складається з талановитих музикантів, І. Рябов створив понад 500 картин-портретів, пейзажів, натюрмортів — він оволодів не тільки звуками, а й барвами світу...

Митець із однаковим смаком міг оцінити не тільки художній рівень гри виконавця, а і його концертне вбрання...

Рідко можна зустріти особистість із такою позитивною енергетикою, яка перетворює на краще все, що її оточує: недосвідчених учнів — у блискучих майстрів, неугожені знання — у струнку методичну систему, кількадесят сторонніх людей — на дружний, з’єднаний спільними успіхами клас. До того ж — така особистість, яка мужністю, щирістю, гумором і життєлюбством легко завоювала любов і повагу інших, яка відповідає за власні вчинки та за своїх вихованців, чий концерт завжди надзвичайно майстерні.

Ім’я Рябова вже давно перетворилося на знак якості, який позначив бездоганний професійний рівень, самовіддану сумлінність, вимогливість до себе. Сам він за часів навчання займався по 10–14 годин щодня.

СУМУЄМО...

Його учні мали змогу почути на уроках не тільки музичні приклади (адже коли І. Рябов торкався рояля, його звук зачаровував), а й із літератури, риторики, живопису, навіть танцю, і тому ставали не просто піаністами, озброєними всіма можливими прийомами, а *музикантами*. На такому підґрунті талант не мав жодних перешкод до розвитку. Життя Рябова було сповнене музики.

Смерть тих, кого ми любимо, не може відняти їхніх шляхетні справи і добре ім’я. Митець заслужив свої останні оплески, якими його проводжали сотні людей — рідні, учні, колеги. Про нього неможливо говорити в минулому часі.

Без Ігора Михайловича сумно на цій світі; він залишив по собі порожнечу, яку неможливо заповнити. Втім, утішаймося тим, що митець пішов туди, де найкращі роялі, де, напевно, уже чекають його Бетховен, Равель, Рахманінов...

● **Олена ЖУКОВА**

Автопортрет митця

БЕЗ ЧЕРВОНИХ ЧОБІТКІВ

У Колонній залі Національної філармонії відбувся концерт симфонічного оркестру “Філармонія” Чернігівського філармонійного центру фестивалів і культурних програм на чолі з художнім керівником і диригентом, заслуженим діячем культури України Миколою СУКАЧЕМ.

Унікальність цього творчого колективу, на думку відомого українського журналіста Юрія Макарова, який виголосив вступне слово, полягає у тому, що він складається здебільшого з представників студентської молоді та недавніх випускників Чернігівського музичного училища і Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

Ініціатор та організатор цього оркестру — Микола Сукач, який за сім років існування колективу провів у Чернігові п'ять міжнародних фестивалів класичної музики “Музичні вечори”, брав участь у двох фестивалях “Хістрія” в Хорватії, п'яти фестивалях “Київські літні музичні вечори”. Відомий диригент також своєю музично-просвітницькою діяльністю, адже він розшукав і виконав із симфонічним оркестром “Філармонія” усі оркестрові твори забутого за радянські часи українського композитора Сергія Борткевича (1877, м. Харків—1952, м. Відень), повернувши в Україну його ім'я і творчість.

У програмі концерту прозвучали яскраві й різнопланові твори Сергія Борткевича. Перше відділення відкрили фортепіанним концертом у виконанні лауреата міжнародних конкурсів В'ячеслава Зубкова. До речі, автор цього твору був відмінним виконавцем, він навчався у Лейпцизькій консерваторії у фортепіанному класі

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

блискучого піаніста, учня самого Ференца Ліста — Альфреда Райзенауера. Віртуозність фактури, що вимагає від виконавця однаково доброго володіння як прийомами дрібної техніки “бісерного” звуковидобування, так і масивною акордиком; широкий діапазон звучання — від прозорого мерехтіння на піано до потужного насиченого форте; багатобарвність музичного матеріалу в поєднанні з монументальністю замислу твору, наскрізним розвитком — усе це містить у собі романтичний фортепіанний концерт Борткевича, що бере свої традиції від творчості великих композиторів-романтиків Шопена, Ліста, Рахманінова. Інтерпретація В'ячеслава Зубкова вирізнялася тонким розумінням стилю, досконалістю у розкритті задуму композитора, що в органічному ансамблі з оркестром, звучання якого було яскравістю тембрів і фарб, викликала насолоду від прослуханої музики.

Продовжили романтичну атмосферу, створену фортепіанним концертом, твори Борткевича “Поєма” — II частина з Концерту для скрипки з оркестром ре-мажор, тв. 22 та Вальс, тв. 48, інструментований Миколою Сукачем для скрипки і струнного оркестру у виконанні народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка, видатного скрипала Анатолія Баженова.

Окрім творів Борткевича, у концерті пролунала музика ще одного українського композитора, засудженого більшовицькою владою на забуття, — Всеволода Петровича Задерацького (1891, м. Рівне—1953, м. Львів), а саме його Симфонічний портрет “Завод”, що в Україні виконувався вперше.

Яскравим видалося виконання Симфонічної поеми “Отелло”, написаної Сергієм Борткевичем під впливом вистави Харківського драматичного театру за участю відомого італійського трагіка Сальвіні Россі та вперше виконаної 1915 року під диригуванням автора.

Незважаючи на молодий вік музикантів колективу та на певні проблеми, пов'язані з якістю інструментарію (що виникли через брак коштів), оркестр звучав доволі збірано й органічно. У цьому велика заслуга диригента Миколи Сукача, непохитний авторитет якого відчувався у кожній ноті, у кожному такті, чого іноді так не вистачає багатьом нашим столичним оркестрам. Концерт не відрізнявся звичним набором патріотичних гасел, що протягом тижня заходів на здобуття Шевченківської премії систематично лунали зі сцени, строкатістю вишиванок і червоних чобітків, усе тут відбувалося природно: яскрава гра оркестру поряд із натхненним виконанням солістів створювали відчуття музичного свята.

Олександра ТИМОЩУК

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СТУДЕНТСКА МОЛОДЬ — ПРОФЕСІОНАЛАМ

У залі Національного будинку органної та камерної музики відбувся концерт Народної академічної хорової капели “Почайна” (художній керівник — Олександр ЖИГУН), яка в супроводі державного естрадно-симфонічного оркестру України під орудою Віктора Здоренка виконала вокально-хорові твори В. Степурка, М. Вериківського, О. Яковчука, М. Ревуцького, М. Лисенка.

Хорова академічна капела “Почайна” заснована 1986 року й уже десятиліття діє при Національному університеті “Києво-Могилянська академія”. Колектив капели продовжує славетні хорові традиції відродженої Академії, яка з часу заснування була не тільки освітнім закладом, а й значним культурним і музичним осередком.

“Почайна” налічує понад вісімдесят співаків, майже всі вони — студенти НАУКМА. “Якщо ти співаєш духовну музику, якщо витрачаєш свій час на репетиції, на спів — ти ніколи вже не надаси перевагу алкоголю й наркотикам, а натомість намагатимешся стати кращим, долучитися до свого славетного українського коріння, відчути себе частиною великої нації”, — переконаний Олександр Жигун. Більше двадцяти років він як диригент, художній керівник та ідейний натхненник колективу займається активною дослідницькою діяльністю, результат якої — знайдені твори українських композиторів XVII століття, що вважалися загубленими назавжди...

Хоч у “Почайні” співають переважно аматори, які з великим ентузіазмом став-

ляться до копітного процесу засвоєння тексту музичного твору та з віддачею працюють на багатогодинних репетиціях колективу, — в результаті звучання хору стає таким, що Олександр Жигун можуть позаздрити диригенти навіть деяких професійних співочих колективів. Про це свідчать високі нагороди, які отримали учасники капели на фестивалях хорової музики в Україні, і за кордоном. “Почайна” — лауреат 1-го Міжнародного фестивалю хорової музики у Львові (травень 1998 року), 1-го Міжнародного фестивалю “Music World” у м. Фівіцано, Італія

(вересень 1998 року), учасник Всеукраїнських оглядів 1999, 2001 рр., Бахівського хорового фестивалю в м. Суми (жовтень 2003 року) та багатьох інших.

Нині в арсеналі хору “Почайна” — дванадцять аудіо-дисків із записами вокально-симфонічних творів, серед яких — відомі зразки духовної музики вітчизняних і зарубіжних композиторів, а також безліч кантат, ораторій та обробок українських народних пісень. Цього року за підтримки Всеукраїнського товариства “Просвіта” вийшов у світ компакт-диск української класичної музики під назвою “Шевченківські кантати”, що містить у виконанні “Почайни” твори М. Лисенка, Л. Ревуцького, М. Вериківського, К. Стеценка, створені на поезію Тараса Шевченка. Справжнім апофеозом багаторічної творчої діяльності хорової капели “Почайна” та її диригента і керівника Олександра Жигуна стала велика концертна програма “Могутня музика могутнього народу”.

Леся ПАТАЙ

Фото Івана ПИЛИПЕНКА

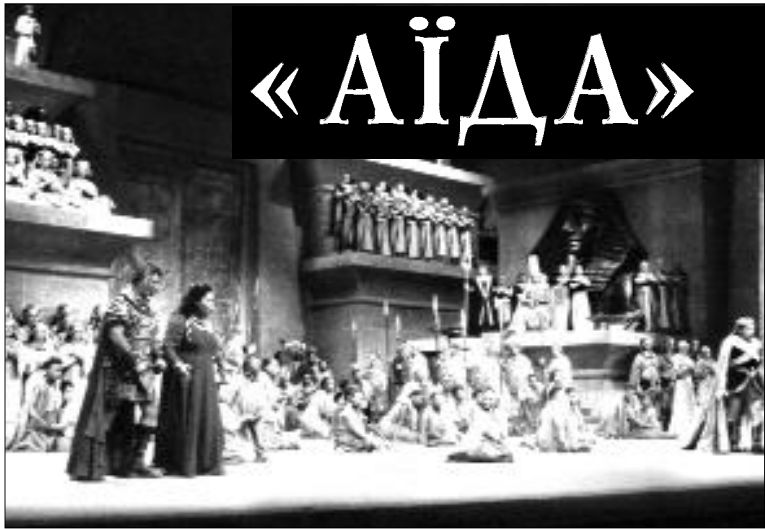
РЕЦЕНЗІЯ

Серед найдивовижніших досягнень у галузі мистецтва, виконаних на замовлення, — безперечно, “Аїда” Джузеппе Верді, що її композитор написав до відкриття Суецького каналу на пропозицію Єгипетського уряду.

Від першої прем'єри 1871 року й донині цей твір улюблений і у виконавців, і серед глядачів. До речі, 1 жовтня 1926 р. саме цією виставою започаткував свою діяльність Національний театр опери України імені Тараса Шевченка.

Днями опера прозвучала в значно оновленому молодіжному складі, ніби генеральною репетицією перед великою гастрольною поїздкою до Японії, де заплановано понад 30 вистав...

В “Аїді” партію Амонасро виконує цьогорічний номінант на здобуття Шевченківської премії І. Пономаренко. Від Бога наділений чудовим

баритоном, артист має ще й надзвичайний драматичний талант. Коли він з'являється у тріумфальній сцені — в кайданах серед сяючих переможців, і несмілива Аїда

кидається до нього: “Що бачу! Боже! Там мій батько!” — мимоволі здригаються всі актори (навіть наш усталений театральний хор), не кажучи вже про глядацьку залу. Си-

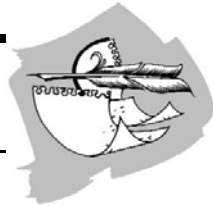
пирений точніше драматичну перу на Уже не і суперництво, а переплетіння значущих, вагомих тем рухає дію далі. Полонений цар до часу приховує ім'я, бо не зрікається свого призначення — вирватися з полону і знову зібрати полки, аби визволити золоту свою країну Нубію-Ефіопію від єгипетського панування. Внутрішня сила Амонасро в цій сцені вливається в душу доньки, і молоденька Оксана Дика, яка вперше вийшла в цій ролі в “Аїді”, далі впевнено і натхненно веде свою партію. Справді драматичний конфлікт — кохання, сильніше за смерть, і неможливість існувати поза своїм народом, поза своєю Батьківщиною приводить Аїду і єгипетського полководця Радамеса до єдиного можливого для них героїчного завершення. Вони не

можуть бути разом і не можуть існувати окремо, тож померти разом — щастя для них.

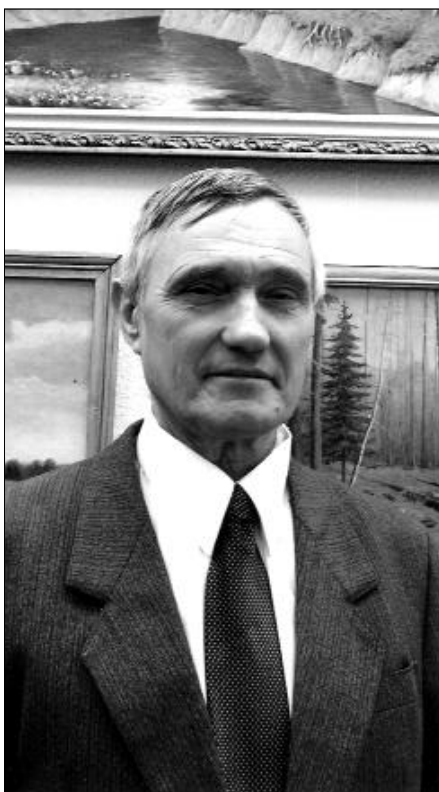
Народний артист Іван Пономаренко, який своєю появою в другій дії опери ніби зментаував увесь задіяний у виставі колектив у правдиву життєву цілісність (бо вже не театр, а реальність захопила глядачів і героїв), володіє й безперечно великим даром — педагогічним. Молоді виконавці відчують його підтримку, і сцена для них — уже не судилище перед глядачами, а високий мистецький злет, де підтримує молодих потужне крило майстра. А глядач розуміє — “Аїда” Дж. Верді на всі часи є і буде оперою-притчею, адже ніколи не застаріють поняття гідності, честі, вірності обов'язку. І ніколи не загине у світі кохання, яке сильніше за смерть.

Ганна КОЗАЧЕНКО

член правління Українського фонду культури

ВИСТАВКА

ВОЛОДИМИР ЛАВРЕНЮК: «МРІЮ ПРО КАРТИННУ ГАЛЕРЕЮ В РІДНОМУ СЕЛІ»

“Мальовнича Україна” — виставка художника під такою назвою відкрилася в Національному музеї літератури. Володимир Лавренюк родом із села Сабодаж, що біля Жашкова на Черкащині. Навколишня природа була настільки мальовнича, що він із дитинства перейнявся красою рідного краю, і став художником — так само, як ще двоє земляків, Григорій Ясинський та Микола Пшінка. Закінчивши школу, навчався в художньому училищі у Владивостоці. Згодом повернувся на Батьківщину і 11 років працював художником-оформлювачем в управлінні з меліорації, створив низку пейзажних картин.

Обласною спілкою художників керував Петро Олексійович Басанець, у якого Володимир Лавренюк багато перейняв із композиції. Почав виставляти свої твори в Києві. Роботи стали популярними, їх охоче розкупували, і вони розійшлися по Європі, в Америці, в Канаді. Шукаючи нових образотворчих форм і самовираження, Володимир Лавренюк нині працює над твором, в якому поєднує чеканку, різьбу по дереву, ліпку й живопис. Однак основне захоплення — живопис. Митець мріє створити в рідному селі картинну галерею, наповнити її портретами українських видатних діячів нашої минувшини, героїв, мислителів.

Відкриття виставки перетворилося на свято земляцтва: було виголошено багато щирих промов і побажань, про Володимира говорилось як про художника і надзвичайну людину. Цікаво було дізнатися, наприклад, що він так любить природу, що в лісі висаджує кущі калини й доглядає їх...

Пощанувати Володимира Лавренюка приїхав із Гореничів сільський хор в яскравих національних костюмах і зачарував присутніх неповторним співом. Пісні дуже пасували до картин художника: ліси, поля, жита, вітряки, сіножаті, ріки, озера, напюрморти, фігури з дерева, ліпка з глини...

До речі, в Національному музеї літератури нині одночасно демонструються аж три виставки.

• **Іван ПИЛИПЕНКО,**
фото автора

На знімку: Володимир Лавренюк на тлі власних полотен.

ОЧИЩЕННЯ «ЗІЛЛЯМ»

На початку року в Донецькому академічному музично-драматичному театрі відбулася прем'єра вистави “Зілля” за повістю Ольги Кобилянської “У неділю рано зілля копала”. Здійснив постановку Анатолій КАНЦЕДАЙЛО, заслужений діяч мистецтв України.

Понад 30 років тому ця вистава вже йшла на сцені Донецького театру за інсценізацією одного з його засновників Василя Василька. Що ж змусило колектив знову звернутися до твору Ольги Кобилянської?

Марко Бровун, художній керівник театру, заслужений працівник культури України, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка, пояснює так:

— Звичайно ж, це безсмертний твір видатної української письменниці, її проблеми, окреслені в ньому, вічні. Тому ідея постановки “Зілля” була підтримана в колективі й знайшла відгук у творчих задумах режисера Анатолія Канцедайла.

Крім того, беручись за цю виставу, ми прагнули гармонізувати репертуар, багатий українською класикою, бо жанрової драми в ньому не було. А ще такі спектаклі сьогодні необхідні як артистам, так і глядачам, бо змушують не лише співпереживати, а й мислити, аналізувати, заглиблюватися у настрій власної душі.

В основу спектаклю “Зілля” лягла інсценізація Василя Василька, але переосмислена й осучаснена режисером. Ми дещо змінили акценти, адаптувавши твір до сприйняття сучасників. У виставі демонструють свої творчі здобутки вокалісти, артисти балету й оркестру. Вистава вдалася — про це свідчить високий рівень емоційності, на яку відкрито реагують глядачі.

Як стверджували давні греки — родоначальники ТЕАТРУ, основна його мета — це катарсис, очищення через співпереживання. Вистава “Зілля” має високу енергетику. Виявляється, що українська драма здатна глибоко вражати: про це свідчить не лише кількість заплаканих очей, а й

ті глибокі хвилини катарсису, який переживають глядачі й актори разом.

“Зілля” у постановці Анатолія Канцедайла має потужний естетичний аспект. На перший, моральний план висунуто причинно-наслідкові зв'язки, що й обумовлюють колізії, які відбуваються в житті героїв. За кожен учинок ми відповідаємо, — цей закон не омине жодної людини. Ця думка домінує у виставі, її підпорядкований розвиток дії, дещо свідомо уповільнений, аби дати глядачеві пережити й зрозуміти кожну сцену. І якщо перша дія розвивається як поетична, а місцями навіть побутово-етногра-

фічна, то в другій — з'являється потужний психологічний струмінь, напружений і динамічний, — не за рахунок прискорення темпоритму, а внаслідок сильного емоційного навантаження.

Оформлення вистави (О. Гавриш) знову ж таки ґрунтується на філософській метафорі дороги — символу людського життя. Дуже вдалий хід — закриття куліс — як зміна часового простору, перехід від минулого до сценічного сучасного. Певна недовольність і можливість глядацького пошуку притаманні цій виставі в цілому.

Окремо слід відзначити музичне оформлення вистави (ком-

«ЖИВІ ФОТОГРАФІЇ» З ФРАНЦУЗЬКИХ ВЕЧОРІВ

Посольство Франції в Україні та Французький культурний центр запропонували киянам новинки французького кінематографа. У чотирьох фільмах режисери представили сучасні погляди на життя французів різних поколінь.

Можна лише здогадуватися, як потішився б Луї Люм'єр, якби переглянув сучасні “живі фотографії”. Адже саме так далекі 1895 року в Парижі, в “Гранд кафе”, на бульварі Капуцинів, пан Люм'єр іменував свій винахід — проектор, за допомогою якого демонструвався фільм. Тоді він мав неабиякий успіх, хоч у його кіно були відсутні спецефекти, комп'ютерна графіка, без яких сьогодні не створюють жодного фільму. Стрічки 80-х років були коротенькі, 15—20 метрів, сеанс тривав 10—15 хвилин. Глядачів цікавив не так зміст, як незвичайне видовище. Оскільки кінотеатрів ще не було, то кіносеанси влаштовували в кафешантанах та інших розважальних закладах “легкого жанру”.

Починаючи з 1903—1904 років, з'являються стаціонарні “електротетатри”, так звані ілюзії. Відтоді ця розвага, вигадана французами, стає однією з найпопулярніших. А “живі фотографії” перетворюються на кіноіндустрію, яка переживає стрімкий розвиток.

Згодом презентація стрічок у кафешантанах і навіть у кінотеатрах відходить у минуле, достойнішим місцем стає Кан-

нський кінофестиваль, де кінокритики, актори, режисери переглядають відзняті стрічки, а найкращі з них нагороджують Золотою пальмовою гілкою.

Франція не лише батьківщиною кінофільму, а й країною, що випускає конкурентоспроможні стрічки й сьогодні. У цьому вже переконалися глядачі Москви й Санкт-Петербурга, які досі переповнені враженнями від фільму “Відок” (у головній ролі Жерар Депардье), що недавно з'явився у російському кінопрокаті.

Українським глядачам ще не пощастило подивитися цей новий шедевр французького кінематографа, натомість у кінотеатрі “Україна” на вечорах французького кіно були представлені чотири стрічки.

Розпочалася культурна програма фільмом “Дитя” (режисери Жан-П'єр Дарденн та Люк Дарденн), який 2005 року на Каннському кінофестивалі отримав Золоту пальмову гілку. Без сумніву, однією з найпопулярніших тем сучасного кіно стає життя молоді. Вчинки головних героїв Бруно та Соні, які тільки-но стали молодими батьками, тримають глядача в напрузі протягом

95 хвилин. 20-річний Бруно живе одним днем, перепродуючи награване. Коли “товар” закінчується, він продає їхнього з Соною сина Джиммі. Виникає запитання: де ж межа, яку не може переступити молодик? Саме у відповіді криється характерний присмак французького кіно: межа там, де її хоче бачити глядач. Стрічка залишає простір для роздумів і аналізу. Бруно потрапляє за ґрати, добровільно прийшовши до поліцейського відділку. Фінальна сцена — побачення Соні й Бруно у в'язниці, обоє плачуть. Та попри це, перегляд залишає по собі оптимістичний дух. Це ще одна характерна риса вечорів французького кіно.

У літературі й кінематографі вже стало гарною традицією обговорювати життя жінок і чоловіків після тридцяти. Згадаймо роман сучасного британського письменника Майка Гейла “Скоро тридцять” або популярний серіал “Секс і місто”. Французький режисер Сесіль Телерман вирішила зробити свій внесок в обговорення теми “життя тридцятилітніх” і зняла комедію “Тридцять п'ять із лишком”. У героїні фільму Жюльетти, Флоранс і Марі життя сповнене аб-

ПРЕМ'ЄРА

позитор Євген Кулаков, заслужений діяч мистецтв України, головний хормейстер Тетяна Пашук). Вдало дібрані музичні теми тонко передають психологічну напругу героїв у певних ситуаціях, а в масових і обрядових сценах, — усе розмаїття і колорит фольклору українців і циган. Танцювальні номери (Г. Дибовський) органічно вплетені в канву вистави, а хореографічну підготовку артистів варто відзначити окремо. І музика, і хореографія — невід'ємні складові вистави, частини цілого.

Ціла галерея успішних акторських робіт. Як завжди, неперевершений народний артист України Геннадій Горшков у ролі старого цигана Андронаті, народного філософа. Переконлива в силі материнської любові й трагічності втрати дитини Тетяна Романюк, заслужена артистка України (Дубиха). Успішно дебютувала у великій драматичній роботі Альбіна Терехова (Мавра). Широта творчого діапазону й акторська майстерність дозволили їй прожити на сцені шлях жінки від молодості й до зрілості. Чудовий Гриць (Володимир Швець) — красивий, ліричний, щирий і щедрий у своїх почуттях. Це своєрідний український і Дон-Жуан, і Гамлет. Захоплюють молодістю, емоційністю, мелосом Тетянка (Зоряна Гуска) та Настка (Наталія Філіпович) — наймолодші в трупі артистки, проте в цій виставі їм удалося віднайти неабияку силу внутрішнього звучання образів.

Сценографія, костюми, музика й хореографія — все в цій виставі пробуджує в глядачів, наголошуючи, Донецького регіону цікавість до самих себе, до свого коріння. Як, до речі, і більшість вистав Донецької муздрами, прем'єра скерована на пробудження національної самосвідомості глядачів.

• **О. ТРОЯН,**
м. Донецьк

На знімку: фрагмент із вистави “Зілля”.

КІНО

солотно різних проблем: чоловік, який не заробляє грошей, деспотичні риси коханого або повна самотність. Та, незважаючи на це, вони жартують, прагнуть радити життя, що неабияк їм допомагає.

Вечори французького кіно запропонували українському глядачеві широку панораму сучасного життя, порушивши величезне розмаїття тем. Приміром, фільм “Йди, живи та зростає”, присвячений таким актуальним сьогодні питанням: расизму, війни на окупованих територіях. А стрічка “Один іде — другий залишається”, яка завершувала культурну програму — це драматична комедія, що спонукає знову і знову замислюватися над почуттями вічними. У ній — історія кохання, яке розставляє власні акценти. Хтось залишається, а хтось іде...

Зазирнувши в особливий світ французького кінематографа, глядачі залишали кінотеатр із приємними враженнями та емоціями. Те, що вигадав колись Луї Люм'єр задля розваги, стало невід'ємною частинкою життя кожної людини. Тож французькі “живі фотографії” завжди матимуть свого глядача.

• **Марія ГОЛОВКО**

КРУГЛА ДАТА

Про Софію РУСОВУ Євгенія Коваленко вперше почула в 1991 році: ЮНЕСКО присвятило цей рік видатному українському педагогу, державній і громадській діячці, письменниці.

Була дуже здивована. Адже не один десяток літ викладала педагогіку в Гоголівському ВНЗ, очолювала кафедру педагогіки — й нічого не знала про свою видатну співвітчизницю. Причини півстолітнього замовчування виявила, коли поринула в київські та львівські архіви, в газети й журнали початку ХХ століття. Читала й захоплювалася непересічною особистістю, справжньою українською подвижницею. Друковані й рукописні роботи Софії Русової розкривали перед Євгенією Іванівною частину історії української педагогічної думки, змістовно аналізували шляхи побудови українського дитячого

“В педагогіці постійно шукала чогось мистецького, творчого, ухилившись від усякої традиційності, формалізму: все чого я вчила, я викладала на свій лад, проводячи на практиці великі думки філософів, педагогів”.

Софія Русова

садка і школи. “Глибокий соціально-педагогічний підхід, ясне розуміння і втілення у творчій “духу часу” роблять положення її педагогіки актуальними і для нашого часу, і для майбутнього”, — стверджували пізніше Євгенія Коваленко на наукових конференціях, у монографії “Освітня діяльність і педагогічні погляди С. Русової”, написаній разом із аспіранткою Іриною Пінчук.

Ця робота була видана 1998 року в Ніжинському педуніверситеті ім. Миколи Гоголя, і чи не вперше за часи незалежної України знайомить широке коло читачів з освітньою діяльністю і педагогічними поглядами Софії Русової в контексті національно-визвольного руху української інтелігенції кінця ХІХ — початку ХХ століття.

Усі 214 сторінок монографії переконують у тому, як багато може зробити людина, яка вперто йде за своїм покликанням.

Напівшведка і напівфранцузька Софія Ліндфорс (пізніше Ру-

УКРАЇНЬСЬКА ДОЛЯ СОФІЇ РУСОВОЇ

17 лютого в Одесі, а 18 лютого в Чернігові відбудуться просвітянські науково-практичні конференції до 150-річчя від дня народження Софії Русової, славетної української просвітельки-народниці, подвижниці в царині освіти й педагогіки.

сова) уже в 15 років задумується над сенсом життя: духовним і громадським. Вибір зробила 1871 року після раптової смерті батька й закінчення навчання в Київській Фундуклейській гімназії. Разом із сестрою Марією їде до Петербурга вивчати досвід кращих петербурзьких шкіл і дошкільних установ. Закупивши в столиці педагогічну літературу (твори Й. Г. Песталоцці, А. Дістервега, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Фребеля), сестри повертаються на батьківщину — в Олешню на Чернігівщині, сповнені гарячого бажання присвятити себе освітянській справі. Право зайнятися педагогічною діяльністю Софії давало свідоцтво про закінчення гімназії, а старша сестра складала іспит для одержання свідоцтва на “народну вчительку”.

1 вересня 1871 року вони відкривають у Києві перший в Україні дитячий садок. Першого року його відвідувало 20 дітей, серед яких і двоє дочок відомого драматурга М. Старицького, з яким сестер пов’язувала щира дружба і який познайомив їх із М. Лисенком та іншими видатними діячами української культури: П. Чубинським, В. Антоновичем, О. О’Коннор, П. Житецьким, Ф. Вовком, М. Драгомановим, О. Русовим.

Саме Олександр Русов зробив свою майбутню дружину переконаною українкою. Цей видатний статист, великий патріот України, знавець української літератури й фольклору пов’язав Софію з українською інтелігенцією.

1910 року Русова стає співредактором першого педагогічного українськомовного часопису “Світло” (1910—1914 рр.), заснованого молодим учителем із Полтави Григорієм Шерстюком. На його сторінках Софія надрукувала понад 100 своїх праць: статей, розвідок, методичних заміток, оглядів, рецензій.

1910 року бере участь у Всес-

вітньому з’їзді преси в Брюсселі. Але її більше вабить педагогіка, особливо після відвідин дитячих садків у Брюсселі та будинку Фребеля-Песталоцці в Берліні. На запрошення директора Фребельського інституту С. Русова читає слухачам курс дошкільного виховання.

У 1917 році 59-літня жінка, уже вдова, повіривши у право українського народу будувати нове життя, активно береться за втілення своїх педагогічних ідей. С. Русова входить до складу Центральної Ради, а також до Міністерства освіти Української Республіки й очолює два відділи — позашкільної освіти і дошкільного виховання. Вона рішуче втілювала в життя гасло: “Українізація народної освіти, всіх освітніх закладів”. За словами Софії Русової, всі народності, які проживають в Україні, повинні знати її мову, літературу, географію та історію.

За часів гетьманату С. Русова продовжувала працювати в Міністерстві освіти. З 1 травня по 14 вересня 1918 року було відкрито 66 приватних середніх шкіл, 40 укра-

їнських гімназій, 10 реальних шкіл, 29 приватних шкіл перетворено на державні гімназії та реальні школи. Товариство “Просвіта” відкрило 21 гімназію. Почав діяти закон про обов’язкове вивчення української мови й літератури, історії та географії у всіх школах.

Більша частина згаданого вище дослідження присвячена педагогічним засадам Софії Русової. Її роботи можна прочитати у двотомнику, упорядкованому Є. Коваленко й І. Пінчук і виданому в київському видавництві “Либідь” 1997 року.

Ніжинські науковці подарували його педагогічному колективу дошкільного навчального закладу № 13 Ніжина, в якому вперше на Чернігівщині 1994 року створено освітньо-виховний центр Софії Русової.

Завідувачка дитячого садка Наталія Примушко, випускниця Київського педуніверситету імені Миколи Драгоманова за спеціальністю “Дошкільне виховання і психологія”, виношувала ідею ство-

рення центру з 1988 року. Побувавши в Павлиші, відзначила багато спільного в діяльності Русової і Сухомлинського. Усе, що оточує дитину, має бути їй на користь, — так вважали ці великі педагоги.

У центрі маленькі ніжничі пізнають своє коріння через природничу студію “Калинчине віконечко”, театр “Телесик”, “Бабусину світлицю”. Примушко з колегами виховує через українську казку, українську пісню, українську страву і обрядову традицію. За Русовою, все життя дитини має бути пронизане мистецтвом, воно не може бути відірваним від природи, розвиток творчих здібностей має пробуджуватися і розвиватися саме засобами національного матеріалу.

Дошкільний заклад № 13 успішно пройшов державну атестацію з відзнакою. Трьом педагогам, у тому числі й Наталії Примушко, присвоєно звання “Відмінник освіти України”. Ще одна аспірантка Євгенії Коваленко Олена Таран захистила кандидатську дисертацію на тему: “Проблеми дидактики в педагогічній практиці Софії Русової”. А сама професор збрала третій том маловідомих праць педагога. Вона шукає видавця і сподівається, що 2006 рік, 150-літній від дня народження Русової, стане роком видатної просвіттельки в Україні. Епіграфом до монографії Коваленко взяла думку Русової про те, що кожна держава, яка через ті чи інші обставини дійшла до руїни, може з неї врятуватися, коли добре організує свою єдину національну школу від нижчої до вищої.

Надія ОНИЩЕНКО

Наталія Примушко зі своїми вихованцями

ДО 135-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

Хто декламував або вголос читав поезію Лесі Українки, той зауважив, що вона мелодійна, ритмічна, музикальна, досконала за формою.

МЕЛОДІЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

25 лютого у Київському будинку вчителя “Просвіта” проводить літературно-мистецьке свято “Лесині джерела”. Початок о 18-й годині.

За спогадами Кл. Квітки, чоловіка Лесі, вона почала співати в 5-річному віці. Із дитинства Леся любила декламувати й цим розвинула в собі почуття ритму. Дівчинка прагнула бути здатною до всього: господарювати, вишивати, мережити. Але особливо любила фортепіано, яке їй купили в 6-річному віці. Сестра Ольга пізніше згадувала: “Леся страшно любила музику, була здатна до неї, грала на роялі свої імпровізації”.

У родині Косачів припускали навіть, що Леся може стати першою жінкою-композиторкою. Першою її вчителькою в Луцьку була татова сестра, тітка Саша, а коли Косачі мешкали в Києві, то Леся вчилася гри на фортепіано в дружини Лисенка Ольги Олександрівни.

1886 р. О. Пчілка пише до брата, М. Драгоманова, про Лесю: “...Така прекрасна дитина, добряга без кінця, здатна до господарства, до науки. Дуже добре, не по-панянськом, грає на фортепіано”.

1893 р. у Львові за сприяння І. Франка побачила світ поетична збірка “На крилах пісень” Лесі Українки. О. Маковей у рецен-

зії відзначив досконалу форму поезії, її ритмічну музичальність. Першу поезію з циклу “Сім струн” “Струна До” Леся присвячує Україні:

*До тебе, Україно, наша бездолна мати,
Струна моя перша озветься.*

Фортепіано супроводжувало Лесю: у Відні акомпанувала галицьким студентам, що на вечорах співали українських пісень; на хуторі Зелений Гай біля Гадяча грала для гостей (С. Мержинського, О. Кобилянської) Шопена, Гріга; вивчаючи гармонію і сольфеджіо, практикувала вправи; молодшу сестру Оксану вчила гри на фортепіано з таким успіхом, що Оксана досягла консерваторської техніки; у Києві разом з Аріадною Драгомановою акомпанувала співакам на ювілейному концерті до 100-річчя Г. Гейне; брала участь у просвітницьких вечорах.

“Літературна праця та музика є для мене лікуванням”, — писала Леся сестрі Ользі до Петербурга.

Поет-перекладач Н. Гамбарашвілі писав у спогадах: “Леся дуже добре розумілася на

класичній музиці. З великим почуттям грала на фортепіано Моцарта, Бетховена, Шопена, Гріга”.

Все важче й важче ставало Лесі грати. Її туга виливається у прощальну елегію “До мого фортепіано”:

*“Мій любий друже! Мушу я з тобою
Розстатися надовго. Жаль мені!
З тобою звикла я ділитися журбою,
Вводивать думки веселі і сумні!”*

Літо 1901 р. Леся провела на Буковині, її супроводжував Кл. Квітка. Ще студент, а пізніше професор Київського музичного інституту, він уже тоді мав звукозаписний апарат — фонограф. Разом із Лесею вони записували галицькі пісні від народних співаків, від І. Франка.

1903 р. на хуторі Зелений Гай на Полтавщині (це хутір бабуні Драгоманової) Кл. Квітка записав з голосу Лесі пісні Ковельщини, Лушини, Звягельщини на Волині. Спільно вони видали збірник “Дитячі ігри, казки, пісні з Волині збрала Леся Косач”.

1911 року спільно написали дослідження “Новітня українська музична етнографія”, яку Квітка видав після смерті Лесі, а також монографію “Музично-фольклористична спадщина Лесі Українки”.

За два місяці до смерті Леся наспівала Квітці пісні, які тримала в пам’яті весь свій вік. Лесина життєва дорога почалася і скінчилася народною піснею.

Мирослава ЗАЙКО

СТРІТЕННЯ ГОСПОДНЕ

Отже, щоб Господь міг народитися як людина, Він повинен був приготувати Собі оселю — Жінку, що, будучи людиною, стала б Його Божественною Матір'ю. Із усіх поколінь, із усіх народів знайшлася лише одна така Діва — Марія. Була вона царського роду царя Давида, якому Господь обіцяв, що через них прийде в світ Месія (Спаситель).

Батьки Її, Іоаким та Анна, були довгий час бездітними й обіцяли, що коли народиться дитя, посвящать його Богові. Так вони й учинили — трирічну дівчинку урочисто, як царівну, ввели в Єрусалимський храм і там залишили аж до повноліття. Живучи при храмі, Марія вивчала Святе Писання, безперервно молилася і навчалася рукоділля. Святитель Димитрій Ростовський у Слові на Введення в храм Пресвятої Богородиці (4 грудня) пише, що Діва Марія з дитинства готувалася прийняти в Своє лоно Господа, що створив небо і землю. А ще більше чудо сталося на Благовіщення, коли Вона неперорочно зачала Божого Сина й народила Його як людину. Очищена й освячена Духом Святим, нагодована тією духовною їжею, яка подавалася їй Ангелом із Неба, Вона одна могла послужити тій незбагненній для людства таїні. Через Неї прийшов у світ Господь, який, ставши людиною, не перестав бути Владикою Всесвіту, хоча й повинен був виконувати всі закони, встановлені Ним Самим для людства.

Один із таких законів — кожна жінка після народження дитини повинна на сороковий день прийти до храму і принести подяку Богу: жертву у вигляді одностаттєвого ягняти і двох голубенят, — для очищення за гріх. І священник повинен ввести її в храм, очистивши молитвою. Цей обряд під назвою "вводни" досі існує в Православній Церкві: кожна жінка через 40 днів після народження дитини зобов'язана прийти до храму для очищення (священик читає над нею молитву і вводить до храму), а без цього вона — нечиста і не має права торкатися святині, брати участь у церковних відправах і таїнствах, переступати поріг храму.

Цей обряд смиренно виконала й Мати Божа, хоча, народивши Самого Господа, Джерело чистоти, не була вона скверною, як звичайні жінки, а навпаки, чистішою від самих Ангелів. Христос пройшов кризу Неї так, як сонячний промінь проходить крізь скло або кришталю, не руйнуючи її не пошкоджуючи його, а ще більше освітлюючи й очищаючи. Тому й називаємо Її Вседівою (Пріснودیвою), Пренепорочною, Пречистою, Пресвятою, бо Дух Святий зробив Її такою.

Марія була бідною, тому замість ягняти принесла в жертву голубенят, а викуп дала із золота, подарованого волхвами. А разом із тим Вона принесла до храму і Новонародженого Ісуса, щоб також, за законом Мойсеевим, немовби віддати Його Богові (за законом, кожен первенець посвящувався Господові, але робилося це символічно, й мати нібито віддавала дитя Богові, якого уособлював архієрей, але тут же давала за нього викуп — пожертву на храм, — і відразу забирала назад).

У той час, коли Діва Марія виконувала цей обряд, до храму прийшов керований Духом Святим Старець Симеон, чоловік правед-

СТРІТЕНСЬКА СВІЧА

У попередній своїй статті я говорила про цілісність нашої традиційної культури, про гармонійне співіснування в ній двох гілок: язичницької, народної, і православної, християнської. Ця гармонійність, що правда, виявляється у взаємопроникненні, взаємонасиченості народних і християнських обрядів, вірувань, фольклору, мистецтва.

Тайна боговтілення, яка сталася 2000 років тому, не має нічого спільного з тими святами, обрядами, звичаями, повір'ями, які завжди існували, існують й існуватимуть

ний і благочестивий, що добре знав Священне Писання і чекав на прихід Месії, який має спасти все людство. Симеон був останнім праведником Старого Завіту, і йому обіцяно було Духом Святим через одкровення, що він не зазнає смерті доти, доки не побачить Христа Спасителя.

Тож Симеон, глянувши на Пречисту Діву й на Младенця, що був на її руках, побачив благодать Божу, яка оточувала Матір із Дитиною і, пізнавши від Святого Духа, що це і є Той, на Кого чекає все людство, швидко підійшов до них і з невимовною радістю прийняв Бога в свої обійми. Саме тому Свята Православна Церква називає праведного Симеона Богоприємцем (пам'ять його святкуємо 16 лютого).

Взявши Дитя на руки і благословивши Його й Матір, старець проспівав свою останню пророчу пісню, в якій прославив прихід у світ Спасителя людства і висловив розуміння, що, нарешті, прийшла та година, коли він може відійти від земного життя до вічності.

Після цього св. Симеон звернувся до Пречистої Матері Ісуса і прорік їй долю і призначення Її Сина та Її власні гіркі страждання:

— Цей послужить для падіння і вставання багатьом: на падіння тим, котрі не побажають вірувати словам Його, і на вставання тим, котрі з любов'ю приймуть святую проповідь Його. І меч душу прошиє Самій же Тобі (див. Євангелію від Луки, глава 2, вірш 22—38).

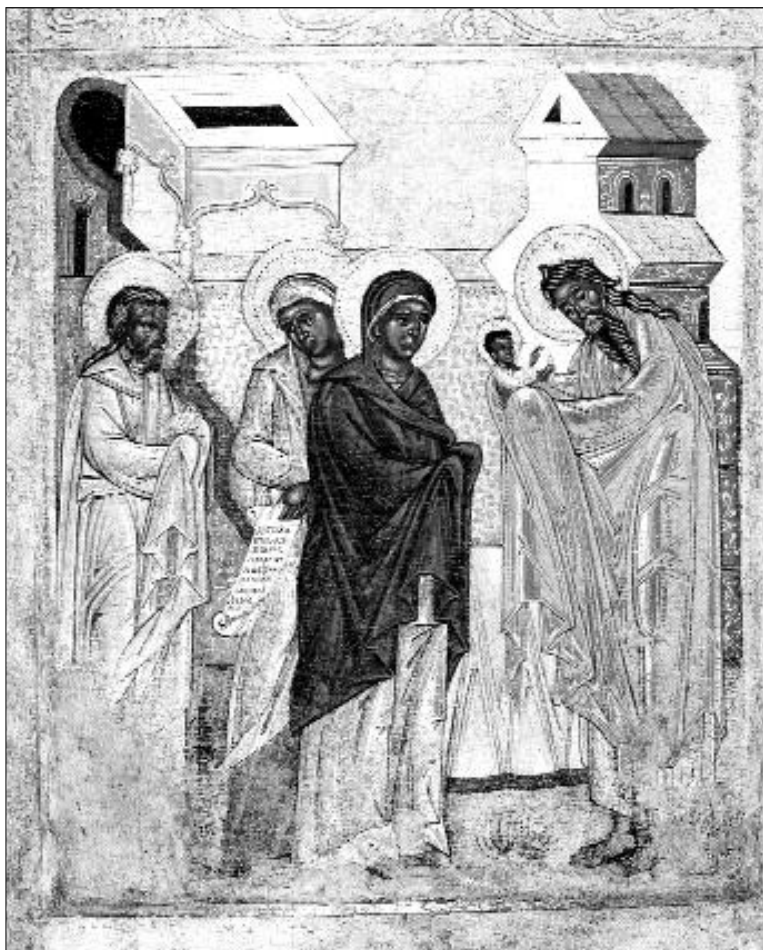
Під мечем старець розумів той біль і жаль, який прошиє душу Божої Матері, коли Вона побачить Сина Свого на Хресті розп'ятим.

Тут же, у храмі, була й 84-річна Анна-пророчиця, що прожила зі своїм чоловіком лише сім років і, овдовівши, все життя провела в храмі, постом і молитвою служачи Богові день і ніч. Прийшовши в той час до храму, вона також багато пророкувала про Новонароджене Дитятко.

Так цього дня зустрілися знову Божество й людство, в образі Симеона й Анни, тому й саме свято назване одним словом Зустріч (що слов'янською мовою звучить як Стрітення).

Святкування Стрітення Господнього встановлено було Церквою 542 р. в часи царювання імператора Юстиніана Великого.

Приводом до цього стали такі події. У Візантії та її околицях протягом трьох місяців (починаючи з середини листопада) був сильний мор, спочатку вмирало по 5 тисяч людей на день, а згодом по 10. Тіла навіть багатьох високопоставлених осіб залишалися без поховання, бо й слуги, й раби — всі вимерли, і не було кому це зробити. А в столиці Сирії Антіохії до морової хвороби приєдналося ще одне лихо — сильний землетрус, від якого зруйнувалися всі високі будинки та

Стрітення. Перша половина XVI ст. Галичина

храми й загинуло багато людей. У цей час одному благочестивому чоловікові було одкровення, щоб встановити урочисте святкування Стрітення Господнього, як і інших Господніх і Богородичних свят. І коли почали святкувати з усенічною відправою і хресними ходами, морова язва і землетрус відразу ж припинилися.

Чи не від тих часів встановилася традиція освячувати воду та свічі в день Стрітення Господнього. Стрітенську свічку запалюють у дні нещастя, хвороб і в будь-якій скрутній ситуації та на випадок стихійного лиха. Вода, освячена в день Стрітення, вживається для зцілення від різних хвороб, для відігнання демонічних сил і людей, одержимих бісами: чаклунів, відьом, недоброзичливців і всіх ворогів — видимих і невидимих.

ГРОМНИЦІ. БЛИСКАВИЦІ. ЗИМБОР

І тут уже вплітається поетична фантазія українського народу, що є носієм своєї давнішої культурної традиції — і спробуй тепер відділити язичництво від християнства — де є що?

Цікаво (і важливо, між іншим), що в цьому випадку язичництво зовсім не торкається християнської суті свята й абсолютно ні в

у народі. Тож дві сутності, які, хоч і співіснують у нашій культурі й у нашій душі, проте завжди розрізнені, бо мають абсолютно різні значення і смисл. Хоча й та, й інша торкаються нашої душі, наповнюють її і, залежно від того, що вибирає людина, ведуть її в протилежні боки. Усе це ще будемо обговорювати в наступних наших статтях, а тепер — про Стрітення, яке ми святкуємо 15 лютого і в якому якраз дуже чітко простежуються дві непоєднувані складові — язичницька й християнська.

(1856): "Стрітенська вода дуже цінується. Знахарки печуть цього дня коржі від пристріту. Ці коржі дають хворим разом із стрітенською свяченою водою. Покійний Авксентій Київський не раз казав мені, що стрітенська проскурка й хрещенська вода (освячена на Богоявлення, 19 січня. — Л. І.) особливо помічні для хворих".

"Больному вытирают этой водой больное место", — пише П. Чубинський у вже згаданій праці. Але до чого тут коржі, і що це за коржі? Виявляється, ворожильниці цей коржі замішували на сніговій воді, що капає зі стріхи (примітивна асоціація: "стрітення" — "стріха"), і від хвороб годували ним людей і худобу.

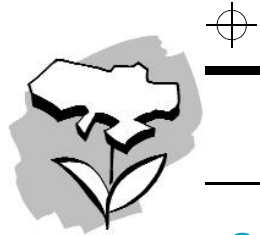
Особливо цінувалася вода: "За цією водою найстарший у селі дід ходив уночі. Над колодязем він повинен був вимовляти такі слова: "Здоров, колодязю Романе, й водо Оляно, і ти, земле Тетяно! Дай мені, Романе, води од усякої біди!"

Надзвичайно тонка грань між добром і злом у випадку, коли християнська святиня використовується з метою господарської і урожайної магії, тобто, вплітається в традицію язичницьких календарних обрядів і звичаїв, суть яких — заклинання врожаю та приплоду худоби, сімейного благополуччя (знову ж таки, не духовна, а повністтю споживацька). Знову читаємо П. Чубинського: "Этой водой окропляют также скот и дают ему пить. Прежде окропляли пашеку каждую "перву неделю", т. е. первую во время новолуния".

Звичайно, нічого поганого немає в тому, щоб окропляти святою водою і сьогодні господарство й худобу, і треба це робити на відігнання злих духів і хвороб, — але з вірою і молитвою, а не з різними "домішками", які здаються нам "магічними".

А ось ще одна асоціація: Стрітення, стрічання — пристріт. На її основі виникло найголовніше повір'я, пов'язане зі святою водою, що тепер дуже модно в міському середовищі: що вона лікує від "пристріту" (російською мовою "сглаз" або "порча"). Пристріт — це хвороба, наведена поглядом недобрих очей на людину або на худобину: кажуть "відьма пристріла" або "хтось пристрів" (іноді "зурочив", "наврочив" і т. ін.). Відомі випадки, коли людина справді хворіє, може навіть померти від цього, якщо не звертається до церкви, до молитви, до очищення від гріхів через покаяння і причастя святих Таїн, адже демони чіпляються до душі неочищеної, не наповненої Божою благодаттю, не захищеної хрестом, молитвою, вірою.

Тож і будь-яка святиня, й вода зокрема, справді захищає від цього, — але уява народу приписувала цей захист саме стрітенській воді. Тому саме стрітенською водою

ЦЕЙ ДЕНЬ ОСІЯ

кропили скотину й бджоли, саме цю воду знахарки виливали на того, кого зурочили, звичайно, із певними замовляннями та заклинаннями (а їх дуже багато й у записах фольклористів Т. О. Єфименка, Я. П. Новицького та ін.). Воду цю використовують відьми і ворожити, і ті, що нібито “одробляють” кому що “пороблено”... Прийдіть цього дня до православного храму — і ви побачите довгі вервечки людей, які стоять із величезними посудинами годинами в черзі, аби набрати води, купити свічку чи проскуру, — в інші дні ви й не побачите їх коло церкви...

Абсолютно ж благочестивий звичай, пов'язаний із цим, зафіксував П. П. Чубинський: “Если чу-мак выходит в дорогу, то хозяин дает ему хлеб, соль и окропляет сретенскою водою волов, воз с приговором: “Боже тобі поможи!”

О. Воропай додає: “Як син ішов на війну, батько, благословляючи, кропив його стрітенською водою і промовляв: “Боже тебе збережи”. От і судіть самі, де тут справжні цінності, а де — фальшиві.

Із метою урожайної магії використовувалася й свічка: “У день Стрітєння, коли приходили з церкви, запалювали “громничну” свічку, — “щоб весною повінь не зашкодила посівам, щоб мороз дерев не побив”.

Ворожачи на врожай, виставляли цього дня тарілку з зерном на ніч у двір: якщо вранці роса — на врожай, немає роси — на неврожай.

Особливо багато було народних прикмет, пов'язаних із погодою, — звичайно, ці спостереження насамперед викликані турботою хлібороба про майбутнє настання весни, літа. За матеріалами, зібраними М. О. Максимовичем, дізнаємося, що хуртовина цього дня вважається прикметою непогідної весни. Якщо на Стрітєння буде мороз, ждуть ранньої весни, а коли “зі стріх вода капає, то зима капатиме”, “та ще з очей капатиме” — через нестачу кормів (якщо трава пізно з'явиться, то худоба буде голодна. — Л. І.). Про відлигу на Стрітєння кажуть: “Як півень з порога до схід сонця нап'ється води, то хазяїн лиха зі скотом набереться”. Це саме підтверджує й П. Чубинський: “Якщо нап'ється півень води, набереться пахар біди”, — зима буде затяжна, і господарі бережуть пашу і хліб.

Але найпоширеніші в Центральній Україні були вірування в те, що цього дня зустрічаються Зима з Літом або з Весною і сперечаються між собою чи борються. Вони зафіксовані М. Максимовичем (“зима з літом зустрічається і літо зиму поборить”), М. Маркевичем, П. Чубинським, О. Воропаєм та ін. Якщо під вечір потепліло, вважалося, що літо перемогло, і “зима йде туди, де було літо, а літо йде туди, де була зима”. Саме тому цього дня, за свідченням М. Маркевича, дівчата збиралися гуртами й починали співати веснянки, закликаючи весну, — як розповідала мені одна бабуся з Житомирщини, — стоячи босими ногами на проталинах або й на снігу!

За висловом Івана Франка, релігія первісного чоловіка була його поезією, а поезія — релігією. Справді, найкращим виявом язичництва були антропоморфні уявлення про сили і явища природи (згадаймо статтю О. Шалак “Під крилом у Янгола. Народні уявлення про Сонце”, надруковану в числі 2 “Слова Просвіти” за 2006 р.) Це високохудожні поетичні образи, які створила народна уява, які-

ми вона живить фольклорні твори: казки, легенди, пісні. Звичайно, тут теж є елемент віри, але він настільки слабкий, що й сам оповідач уже не сприймає художній образ як предмет поклоніння, а лише як художній образ. Це саме те язичництво, яке влилось у літературу, зокрема поезію, музику, інші види мистецтва, яке прикрашає наше життя, надає самобутнього, національного колориту нашій культурі. Персоніфікації (уособлення) сил природи (Вітер, Дош, Мороз), пір року (Зима, Весна, Літо, Осінь), місяців (Март, Квітень і Май), днів тижня (Неділя, П'ятниця, Середа), навіть категорій часу (“добра година”, “зла година”) як зародок політеїзму, тобто, багатобожжя, характерні для всіх народів, особливо слов'янських, але ці вірування давно перейшли в поезію, і важко зараз знайти людину, яка б вірила в те, що “сонце має очі, рот і ніс”, а весна — це красива дівчина в зеленому вінку.

Поетичні уявлення про зміну пір року якраз були пов'язані зі святом Стрітєння — вірування в те, що цього дня зустрічаються зима з весною або з літом, зафіксував П. Чубинський на Поділлі й Слобожанщині. Звичайно, вони не мають ані найменшого стосунку до християнського свята. Цитатою з 1 тому “Трудов етнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край” (СПб, 1872) хочу закінчити розмову про Стрітєння:

“Ушицкий уезд. Относительно борьбы зимы с летом народ рассказывает следующее: около зачатья св. Анны (22 грудня. — Л. І.) зима сходится с летом; зима хорошо одета, “в сім кожухів” (тулупов), а лето в одной только “сорочці” (рубашке). Они начинают между собой спор. Лето и говорит зиме:

— Я лучше тебя, потому что от меня все для жизни человека: хлеб, овощи; у меня все люди свободны и веселы, я всех кормлю, а ты только сгоняешь людей в кучу,

как свиней, и они теснятся для того только, чтобы нагреться.

А зима говорит: — Если бы не я, то ты бы не паршивело. — И так они спорят до Сретения (2 февраля), после чего расходятся.

Литинский уезд. Лето и зима представляются живыми существами. Лето олицетворяют в виде молодой девушки, а зиму — в виде старухи, с огромными зубами и костлявыми пальцами. Девушка-лето очень щедря и богата, а старуха-зима чрезмерно скупа и бедна. Существует верование, что в праздник Сретение Господня личности эти встречаются и ведут между собой такой разговор:

“Девушка-лето спрашивает старуху-зиму:

— Зачем ты уходишь из такой то стороны, и что ты доброго там сделала?

— Нечего мне уже быть там, — отвечает зима, — все, что было, я съела, истощила все амбары, клуны и склады и теперь, думаю, не скоро все это пополнится.

Девушка-лето говорит: — Жаль мне тех людей, — нужно спешить к ним, я всем, чем могу, их подарю!”

Харьковский уезд. “Іде літо проти зими і несе квіточку таку гарну-гарну, а зима несе казанок льоду. Літо як тільки показало свою квіточку, так лід той у одну мінуту і розстав. А на зиму — уже іде зима проти літа у кожусі і червоних чоботях, в капелюсі і в руковицях; як показала свій лід, так тая квітка так у одну мінуту і обсіпалась”.

Цікаві вірування зафіксував у 30—40-х роках ХХ ст. на Черкащині етнограф Олекса Воропай: “В цей день зима, кажуть, іде туди, де було літо, а літо — де була зима. По дорозі вони зустрічаються і говорять між собою:

— Боже поможи тобі, зимо! — каже літо.

— Дай Боже здоров'я! — відповідає зима.

Стрітєння. 1929. Із празникового ряду головного іконостаса Успенського собору Києво-Печерської лаври

— Бач, зимо, — дорікає літо, — що я наробило і напрацювало, ти поїла і попила!

За народним віруванням літо зустрічається з зимою двічі на рік: на Стрітєння — 15 лютого, та в день Святої Анни — 3 грудня восени (очевидно, це більше було приурочено до свята Введення, 4 грудня, яке є початком різдвяного циклу. — Л. І.).

Весною зима — стара баба, а літо — молода дівчина.

Зиму веде попід руки старий дід Мороз, вона зігнулася, трясеться і ледве йде. Кожух на бабі-зимі полатаний, чоботи подерті, а в хустці на голові миші діри прогризли, і з тих дір сиве волосся стирчить. У руках зима несе надщерблений горщик із льодом, а через плечі в неї порожнісінька торба.

У літа вінок на голові, сорочка, квітами мережена, зелена плахта — весела і вродлива дівчина. Літо несе в руках серп і сніп жита, пшениці та всякої пашниці.

При зустрічі на Стрітєння стара зима і молоде літо сперечаються між собою, — кому йти, а кому вертатися? Якщо до вечора стане теп-

ліше — літо пересилило зиму, а якщо холодніше — зима.

Подібні вірування довелося фіксувати й мені на Київщині, Полтавщині, Хмельниччині в кінці ХХ ст.

Такий образ літа знаходимо і на книжкових гравюрах XVII—XVIII ст. Це свідчить про те, що вже тоді він був опоетизований і втратив своє первинне значення.

Про те, що зима справді була колись божеством, якому поклонялися і навіть творили жертвоприношення всі народи Європи, про обряди й ритуали, пов'язані з цим, їхню справжню й уявну “українськість”, трансформацію у фольклорі, — поговоримо в наступних статтях.

На завершення розмови про персоніфікацію явищ природи й часових категорій я хочу подати шедевральний твір — уривок із листа Катерини Білокур до мистецтвознавця Степана Андрійовича Таранушенка, написаного в березні 1956 р. Художниця вводить нас у чарівний світ вірувань своїх односельців — мешканців с. Богданівка Яготинського р-ну Київської обл. (колишня Полтавська губ.). Завершую уривком ще й тому, що якраз цього року “всеїдний тиждень”, про який ідеться (коли опускається піст у середу і в п'ятницю), то весь тиждень можна все їсти) за церковним календарем випадає на час від 12 по 19 лютого. “Це ще давно-давно, ще як була я малою та молодою, і були ще живі мій дід і баба, та і сусіди такі ж самі старі, ті старі давні люди, які держалися різних стародавніх звичаїв, казок і приказок, — так от у тих старих людей був такий тиждень, що звався масницею, а той тиждень, що перед масницею — пушальний, а той тиждень, що перед пушальним — усеїдний. То було як підніметься завірюха на перших днях того тижня, що зветься усеїдний, то вони і кажуть: оце усеїдний іде в гості; а як підніметься на останніх днях, то кажуть, що це усеїдний іде з гостей. Ну, а як підніметься вже на пушальному та ще і таке, що не видно ні землі, ні неба, — така уже велика завірюха, — так кажуть, що це усеїдний їхала з гостей та загубила дитину, так оце, мов, шукає її дитини, — так ото підняла.

Так оце ж і я вам пишу листа в таку годину, що уже усеїдний у гостях побула і назад вернулася, та тільки, видно, без халепи не обійшлося, мабуть-таки, усеїдний загубила свою дитину, бо оце як почала я цього листа писати, так таке надворі піднялось, що нехай Бог і милує, не видно і світа білого. Мабуть, усі вітри піднялися та й пішли-полетіли усеїдні допомогти дитяточки її шукати...”

Сергій Васильківський. Визимку в селі Опішня

• Людмила ІВАННІКОВА

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На вечорі численні виступаючи наголошували, що Володимир Яцюк — учений-практик, роботу якого в музеї можна означити як служіння. Справа всього життя цього науковця — дослідження доробку поета-художника. Так, і висунуті на розгляд Комітету з Національної премії три книжки концентрують думки наполегливого шевченкознавця-пошуковця. Про нього можна сказати словами філософа С. Кіркегора: “Мислення — моя пристрасть”. Власне, Володимир Яцюк міг би, спонуканий однодумцями, висунути на розгляд уже першу з трьох презентованих книжок — “**Малярство і графіка Тараса Шевченка: спостереження, інтерпретації**” (К.: Рада, 2003), яка побачила світ завдяки фінансовій допомозі Наукового Товариства ім. Тараса Шевченка в Америці з фонду Петра Андрусіва. У виданні йдеться про особливості творчого процесу Шевченка-художника, висвітлюється історія творення його картин і малюнків, по-новому прочитано загадкові сторінки творчого життєпису митця. Володимир Козирський у передмові зазначає, що праця “поєднує високохудожню майстерність правдивого літературного слова, неабиякий хист майстра гостросюжетної фабули, потужну аналітику вдумливого філософа й історика, глибокі фахові знання проникливого джерелознавця й щире безмежне залюбленість у Великого Тараса — Людину, Художника, Поета, захоплює читача від перших рядків і тримає у неперервній, але приємній напрузі аж до останньої крапки”.

Саме такі мистецтвознавчі осягнення Шевченкового доробку тепер на часі. Глибина дослідницької роботи у поєднанні із захоплюючою манерою викладу, новизна і філософське осмислення, залучення до арсеналу засобів наукового спостереження набутків світової культури — прикмети доробку Володимира Яцюка, які актуаль-

ВІЧ-НА-ВІЧ ІЗ ГЕНІЄМ

У Національному музеї Тараса Шевченка відбувся вечір Володимира ЯЦЮКА. Відомий шевченкознавець працює в музеї тридцять років, він — автор ста п'ятдесяти публікацій із питань української культури. Окремими виданнями з'явилися: “Живопис — моя професія: Шевченкові етюди” (1989), “Рукою власною — Тарас Шевченко” (1992), “Офорти Т. Г. Шевченка: “Мальовнича Україна” (1993), “Таїна Шевченкових світлин” (1998), “На спомин рідного краю: Україна в старій листівці” (2000, у співавторстві)... Окрім того, дослідник є автором статей про маловідомі аспекти життя й творчості Михайла Башилова, Якова де Бальмена, Амвросія Ждахи, Ганни Барвінок, Пантелеймона Куліша, Опанаса Сластьона, Василя Тарновського.

“Віч-на-віч із Шевченком: Іконографія 1838—1861 років”.

Значна частина прекрасного репродукованого й прокоментованого іконографічного матеріалу, представленого в ньому, — малознана, а подеколи й зовсім невідома як культурно-мистецькому загалові, так і фахівцям, що досліджують український портрет. Така публікація в одному виданні доволі повної збірки портретів має на меті не лише задовольнити інтерес Шевченкових шанувальників, а й спонукати фахівців до подальших пошуків, нових знахідок і атрибуцій.

Під час презентації директор видавництва “Балтія Друк” Віргініус Строля зауважив, що він відчув оригінальне бачення людини нашого часу і має намір продовжити співпрацю з Володимиром Яцюком. “Видавництво” тему продовжив художник Леонід Андрієвський: такі видання заявляють про наявність у сучасному книговидавничому процесі справді достойних за рівнем духовності видань.

Саме на них і спрямована діяльність видавництва “Криниця”, де 2004 року побачила світ книга

На презентації виступає міністр культури і туризму Ігор Ліховий. Сидять (зліва направо): генеральний директор Національного музею Тараса Шевченка Наталя Клименко та заступники директора — Володимир Яцюк і Тетяна Чуйко

“**Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури. 1890—1940**”. За кількістю зібраного й відтвореного філокартичного матеріалу, присвяченого одній історичній постаті, ґрунтовності його опрацювання видання не має аналогів у світі. Культуролог Микола Скиба та літератор Микола Шудря, який, до слова, першим свого часу висловив думку про подання доробку Володимира Яцюка на здобуття Шевченківської премії, наголосили на гідній захваті та наслідування скрупульозності шевченкознавця. Зауважувалось, що йому, дослідникові високого рівня, час проводити спеціальні майстер-класи. Чимало йшлося про потребу продовження справи Володимира Яцюка молодією генерацією мистецтвознавців, яким варто переймати не лише методи дослідження, а й загалом вивчати доробок метра в царині шевченкознавства. Станіслав Бушак розповів, з якою цікавістю і захопленням опановують фах вихованці школи мистецького спрямування, саме завдячуючи праці Володимира Яцюка. Мистецтвознавець також нагадав: рецензентом видання Володимира Яцюка “Живопис — моя професія” був Платон Білецький (1989). Він же виступив і з рецензією — “Почалося з “цікавинок” у газеті “Друг читача” (1990),

де, зокрема, зазначив: “Переповісти книжку, начерк за начерком, — марна справа, бо й малі дрібниці тут чимало важать. Її треба прочитати уважно, придбати, поки вона є ще на полицях книжкових крамниць. Мені дуже приємно рекомендувати шанувальникам творчості Кобзаря ім'я Володимира Макаровича Яцюка: на небосхилі шевченкознавства засяяла нова зірка”. Шкода, що Платон Олександрович уже не побачив, як потужно засяяла щаслива збірка дослідника, яку він вирізняв дослідним оком.

...Що ж до премії: як сказано, річ — не обов'язкова, але приємна. І хочеться, щоб усе відбувалося вчасно. Особливо, коли багато говориться про системну кризу в шевченкознавстві, потребу виокреслення шляхів її подолання. Доробок Володимира Яцюка — уже прецедент. Тим більше, що Національній премії, яка носить ім'я Тараса Шевченка, годилося б мати таку номінацію як “Шевченкознавство”. Зважаючи на універсальність великого митця, вона могла б розглядати праці з різних галузей гуманітарної науки. Хай би присуджувалась хоч раз на десять років. І достойники б підтягувались, і криза б віддалялась...

• **Тетяна ЧУЙКО**

На сьогодні Богдан Стельмах — лауреат літературних премій імені І. Котляревського (1992 рік), імені М. Шашкевича (1994 рік) та імені Лесі Українки (1996 рік). Остання за часом поетична збірка “Вірші про Україну”, видана львівським видавництвом “СПОЛОМ” у 2004 році, — вісімнадцята книга митця. Цьогоріч її висунуто на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка.

У його доробку кілька оперних лібрето, серед яких і “Мойсей” за поемою І. Франка. Із перекладів варто назвати переспіви давньогригорієвської лірики, інтерпретацію поеми “Слово про Ігорів полк”, комедію Тірсо де Моліни “Благочестива Марта”, п'єси Едмона Ростана “Шантеклер” та “Романтики”, лібрето опери Дж. Верді “Фальстаф”, низку інших драматичних творів.

«ХАЛТУРА, СТАРИЙ, ТУТ НЕ ПРОЙДЕ!»

Саме з цих слів Володимира Івасюка, видатного українського композитора, лауреата Національної премії імені Т. Г. Шевченка, почалася свого часу його творча співпраця з відомим поетом, львів'янином, членом Спілки письменників України Богданом СТЕЛЬМАХОМ.

Вірші поета перекладено англійською, білоруською, казахською, польською, російською мовами. Його перу належить добра сотня пісень, написана у творчій співпраці з такими знайомими українськими композиторами, як М. Скорик, В. Янівський, В. Івасюк, В. Камінський, І. Білозір та інші.

— *Богдане Михайловичу, доля подарувала Вам можливість спілкування з багатьма видатними творчими особистостями. Серед них — незабутній Володимир Івасюк та Ігор Білозір. Що найбільше вкарбувалося в пам'яті за час творчої співпраці з ними?*

— Прискіпливість обох до змісту поетичного тексту. У співпраці з Володимиром Івасюком ми написали 11 пісень, серед яких такі широковідомі, як “Запроси мене у сни свої” та “Тільки раз цвіте любов”. Майже до всіх доводилося робити 5—7 варіантів, доки це задовольнило Володю. Досі

пам'ятаю, як він, працюючи над мелодією і читаючи текст майбутньої пісні, примовляв: “Халтура, старий, тут не пройде!”

Усі знають, що він написав музику до вистави Львівського національного академічного драматичного театру ім. Марії Заньковецької “Пропорносії”. Але чомусь ніхто не згадує сьогодні про його чудову музику до вистави “Мезозойська історія”, яка з успіхом ішла на сцені обласного музично-драматичного театру міста Дрогобич, де я на той час працював завідувачем літературної частини.

Трагічно загинувши, він не вичерпав свого творчого потенціалу, але ж скільки встиг зробити для України, вивісивши своєю творчістю і талантом українську естрадну пісню на світовий рівень.

Тому я глибоко переконаний, що, гідно пошановуючи його заслуги перед Батьківщиною, Управління культури Чернівецької ОДА

повинно вийти з клопотанням на Секретаріат Президента України В. Ющенка про присвоєння Володимиру Івасюку високого звання Героя України. Вбачаю справою честі культурної громади Чернівців проявити ініціативу перед мерією міста про побудову на новій площі біля філармонії пам'ятника визначним творчим особистостям Буковинського краю Михайлу і Володимиру Івасюкам.

З іншим моїм пісенним побратимом Ігорем Білозіром за довгі роки творчої співпраці ми написали 24 пісні.

— *Що, на Ваш погляд, сприяє сьогоднішньому текстовому й мелодійному занедбанню сучасної естрадної пісні — деградація потенційних слухачів у цілому, така необхідна комерціалізованому мистецтву, чи, на жаль, деградація самих митців?*

— Не виправдовуючи катастрофічного зниження естетичного смаку слухачів і глядачів, насампе-

ред хочу відзначити творчу деградацію митців-поетів, композиторів і виконавців, бо саме від їхньої майстерності багато в чому залежить успіх пісенного твору.

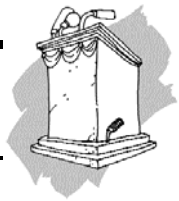
Слово “виконавець”, а не “співак” використовую не випадково. Бо на естраді й у радіотелебаченні панують сьогодні саме вони, а не справжній співавтор, співак із великої літери, спроможний вкласти у виконуваний ним пісню серце й душу.

Тому і звучать сьогодні повсюдно поспіхом римовані, з примітивною мелодикою пісенні одиниці, які забуваються ледь не відразу після прослуховування.

— *То чи є надія на повернення найближчим часом славних традицій української естрадної пісні 70—80-х років минулого століття, до яких так справно долучились і Ви?*

— Хочеться в це вірити, хоча суцільна комерціалізація культурного життя України, яка сьогодні спостерігається (у тому числі й естрадної пісні), вочевидь, не в змозі сприяти її творчому зростанню загалом.

• **Інтерв'ю з Григорієм ЗАСЛАВЕЦЬ**

ЯК МОРОЗ ІЗ

ЗУСТРІЧІ Й

У насиченій програмі російських підприємців були зустрічі з Головою Верховної Ради В. Литвином, Президентом Віктором Ющенком та президентом Українського союзу підприємців і промисловців, а водночас і секретарем Ради національної безпеки та оборони Анатолієм Кінахом. Єдиною “нестандартною” зустріччю у програмі була півгодинна розмова кількох членів російської делегації з лідером соціалістів Олександром Морозом і групою українських підприємців, котрі є депутатами Верховної Ради і кандидатами в депутати від Соціалістичної партії. Здавалося б, з якого дива знадобилася така партійно-підприємницька зустріч та ще й із представниками лише однієї політичної сили?

Ініціаторами зустрічі російських підприємців з українськими підприємцями-соціалістами стали керівники СПУ. Українсько-соціалістичну делегацію очолив лідер СПУ Олександр Мороз. Крім нього головними особами делегації були впливові українські підприємці, що стали під прапор СПУ: президент Української асоціації підприємств чорної металургії Анатолій Голубченко, генеральний директор Маріупольського металургійного комбінату, народний депутат України — член фракції СПУ Володимир Бойко, народний депутат

У четвер, 9 лютого, в Києві перебувала делегація представників промислової групи Російської Федерації. Формально російські підприємці приїхали в столицю України для участі в роботі першого засідання Ради з питань інвестицій Українського та Російського союзів промисловців і підприємців під головуванням президента УСПП Анатолія Кінаха та президента РСПП Олександра Шохіна. Та з іншого боку, трапилося це під час кризової ситуації в українському тваринництві, спричиненої необґрунтованою відмовою Росії купувати українські м'ясні та молочні продукти. Тож важко позбутися враження, що російські підприємці спеціально вибрали такий момент (або й спровокували кризу), щоб при нагоді виторгнути собі кращі умови так званого “інвестиційного клімату” для російського капіталу в Україні.

України — член фракції СПУ Григорій Дашутін та інші. З російського боку на розмову з соціалістами прийшли: президент Російського союзу підприємців і промисловців Олександр Шохін, почесний президент РСПП Аркадій Вольський, заступник голови правління ОАО “Газпром” Олександр Рязанов, президент асоціації фінансово-промислових груп Росії, віце-президент РСПП Олег Сосковець, заступник генерального директора ВАТ “Русал-УК” Олександр Лівшиц та ще кілька осіб.

Зустріч проводилася з метою обговорення питань розвитку й поглиблення економічного співробітництва між двома країнами. Але чому саме з соціалістами (а не з іншими партіями) про це мали розмовляти члени РСПП, і чому ця розмова була закритою

для преси, залишається тільки здогадуватися. Після зустрічі, згодом, відбувся короткий брифінг для журналістів, але на ньому нічого не було сказано про причини “закритості”.

Що ж до питання “для чого російському бізнесу спілкуватися саме з українськими соціалістами”, то учасники зустрічі давали різні пояснення. Наприклад, Аркадій Вольський сказав: “Між нашими країнами суверенітет повинен бути тільки політичний, а економічно ми повинні жити разом”. Олександр Мороз, у свою чергу, відповів лаконічно й водночас вичерпно: “Промислове лобі в сьогоdnішній Верховній Раді, а тим більше в наступній, представлене в основному фракцією СПУ”.

Олег Сосковець висловив думку, що розмова була “дуже ко-

рисною і насиченою цілком конкретними пропозиціями щодо майбутньої українсько-російської економічної співпраці”. Як можна було зрозуміти, головний результат розмов зводився до переконаності, що “обмін товарами між Україною і Росією повинен зростати, а не скорочуватися”.

Олександр Мороз також був задоволений і не шкодував компліментів на адресу російських партнерів. “80 % українських підприємств змогли зберегти свою працездатність і робочі місця завдяки тому, що зберегли співпрацю з Росією”, — заявив лідер СПУ. Скільки ж робочих місць в Україні втрачено через позицію Кремля щодо незалежної України, лідер соціалістів не сказав.

Серед неназваних причин, які зніщували українських соціалістів на зустріч із російськими підприємцями, експерти вбачають те, що російська “блокада” експорту українських м'ясних і молочних продуктів поставила на межу краху всю сільськогосподарську галузь України. А це головний спонсор і головний виборець Соцпартії. Тому зрозуміло, що саме Олександр Мороз зацікавлений у якнайшвидшому знятті цієї блокади. І за допомогою у вирішенні проблеми він міг на зустрічі пообіцяти російським партнерам багато чого. Але що саме пообіцяв, дізнаємося, можливо, пізніше.

Хоча обіцянки Мороза можуть так і залишитися “цяцянками”, а якби росіяни врешті зняли блокаду на український експорт сільськогосподарської продукції — це стало б у пригоді нам усім.

● Павло ЗАЗБРУЧАНЕЦЬ

VOX POPULI

ЗА КОГО ВИ БУДЕТЕ ГОЛОСУВАТИ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ?

Кияни мають різні політичні уподобання і кожен по-своєму аргументує власний вибір. Дехто ще не визначився. А отже, боротьба політиків за наші голоси триває. Вибори покажуть, хто був найпереконливішим.

Віктор, пенсіонер:

— Віддам свій голос за блок Ю. Тимошенко. Ця політична сила відстоює соціальні інтереси українців, послідовно й чітко дотримується своєї програми.

Славко, студент:

—Я ще не вирішив. Напевне, проголосую за діючу владу, бо не хочу голосувати за стару.

Андрій, старший менеджер відділу продажів:

— Точно не за Ющенка. Усе, що відбувається: підвищення цін, продаж заводів — свідчить про непрофесійність цієї влади. Іде до того, що розпочнеться приватизація землі... За інших також голосувати не збираюся.

Тамара, асистент кафедри державного управління НАУ:

— За Юлію Тимошенко. Тому що образливо за неї.

Тетяна, інженер:

— За Ю. Тимошенко. Мені подобається її позиція, її сила волі. Окрім того, мій син — у блоці Ю. Тимошенко.

Інна Сергіївна, пенсіонерка:

— На виборах проголосую за Мороза, бо це — політик із досвідом. Я хочу жити так, як живуть у Швеції. А в них — соціалізм. Завдяки Морозу ми сьогодні маємо конституцію, за якою живемо.

Лілія Володимирівна, двірник:

— Хочу проголосувати за ту політичну силу, яка допоможе вижити в цьому складному й жорсткому світі.

Андрій, студент:

— За Пустовойтенка. Мені подобається його мова, його поведінка, його бачення ситуації в країні. Він не боїться говорити відверто. Цей політик уже був при владі (міністром транспорту) і його зняли ні за що.

● Віктор ГЕВАРІН

ТЕХНОЛОГІЇ

Ця перемога реальна лише за умови, що Президент України Віктор Ющенко та його найближче оточення не зрозуміють, що далі відступати нікуди, — ще один крок назад, і до влади в Україні прорветься криміналітет Донбасу. Одного разу його зупинив український народ, вийшовши на Майдан. Що буде цього разу?

Урешті, що таке Партія регіонів? Погляньте на список кандидатів у депутати до Верховної Ради. Очолює його той, про кого говорять, що він — кримінальний авторитет Хам, за ним у першій сотні 24 тих, котрі перебувають під слідством. Як мінімум п'ятдесят осіб могли б там бути, якби Генеральний прокурор Пискун і “велика захисниця” прав людини їх не “кришували”. У списку й усі провідні сепаратисти, і глава Антимонопольного комітету, за участю якого нафтотрейдери змогли підняти ціни на пальне. Тобто, Партія регіонів може бути “політичною організацією” Донецького криміналітету, який зливається з криміналом (чи навіть його “ковтає”) інших регіонів України. Це тоталітарна партія на кшталт ВКП(б). Там також провідне місце займали кримінальні злочинці. До чого це призвело — знаємо з історії.

Але зараз мова про інше. Головне, — як “регіони” “братимуть голоси” в Донецькій області. Відомо, що заступник голови облради, колишній губернатор області Анатолій Близнюк, провів декілька нарад-зустрічей із керівниками міст і районів області. Усі вони — прибічники найодіознішої партії України і майже всі є її членами. Документальних підтверджень того, що обговорювалося на тих зустрічах, немає. Після цього до відома керівників підприємств і служб у містах і районах області була доведена цифра,

МЕТАСТАЗИ ПАРТІЇ РЕГІОНІВ

“Київ реально здав Донецьку область Януковичу”. Така думка домінує практично в усіх заявах донецьких прибічників Помаранчевої революції. Про це говорять, пишуть, заявляють. Проте це не дає жодних результатів. “Регіонали”, впевнившись у повній безкарності, стають усе агресивнішими. Та все ж подумаймо, кому вигідно роздувати істерію про неминучість перемоги Партії регіонів у Донецькій області й по всій Україні.

яка становила 70 % для Партії регіонів.

І це при тому, що за Партію регіонів ладні проголосувати тільки 40 %. Із цього можна зробити логічний висновок, що в Донецьку готується грандіозна фальсифікація виборів. За словами В. Януковича, “із квітня 2006 року ми візьмемо владу в свої руки й наведемо порядок у країні”. Лідер ПР переконаний, що “помаранчева” влада під час цих виборів матиме нищівну поразку”. Та це ще не все. Партійці вдаються до фальшивих рейтингів, готуючи населення до сприйняття результатів фальсифікацій як істини. Так, газета “Вечерний Донецьк” (у числі за 23 грудня) на першій шпальті публікує схему з претензією назвою “Как проголосует Донецьк”. Які ж цифри зазначені в газеті Ріната Ахметова? За ПР — 67 %, КПУ — 6 %, ПСПУ — 5 %, БЮТ — 2 %. Усіх інших навіть не згадують. Але відомо, що жодних опитувань у ці дні не проводило-

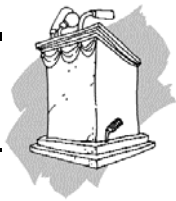
ся. Більше того, проведено рейтинг кандидатів на пост мера Донецька. Щодо цих позицій опитування проводилося. За його результатами нинішній мер від “регіонів” ледь набирає 25 %, а газета дає йому аж 43 %. Усі інші кандидатури набирають по 1—2 %. І кудись зникло аж 48 % голосів, про які навіть не згадують. Але відомо, що вже зараз 12 % донецчан ладні підтримати представника УНП, заступника губернатора з економічних питань Олександра Клименка, який має шанси стати єдиним кандидатом від прогресивних сил Донецька. Майже стільки ж висловилися на підтримку представника БЮТ, згодом, його ім'я нікому невідоме. Отож у Донецьку до 30 % реальних суперників Партії регіонів. Чи не тому її представники так нервують, а хроніка злочинів проти представників “помаранчевих” сил зростає в арифметичній прогресії. 15 грудня у Слов'янську двоє невідомих побили керівника викон-

кому Слов'янської міської організації партії “Народний Союз “Наша Україна” Леоніда Ситенка. Про це повідомляє прес-служба партії з посиланням на слова керівника Донецької обласної парторганізації НСНУ Антона Клименка. Є факти погроз на адресу лідерів інших партій, які протистоять Партії регіонів. У Сніжному звільнено з роботи голову міської організації Української народної партії Тетяну Орлову, і лише рішенням суду її поновлено на посаді. Переслідувач — міський голова, член Партії регіонів Валентин Чепурний. У Шахтарському районі проти членів партій-суперників Партії регіонів порушено кримінальні справи. Жертвою переслідувань уже став Семен Копилов із с. Степанівка, голова правління сільгоспідприємства “Україна”. Такі ж процеси проходять в Амвросієвському районі, де фактично знищено сільськогосподарське підприємство “Мрія”, яке очолював член УНП Валерій Тукмачов. Валентин Ландик, один із керівників Партії регіонів у інтерв'ю “Острову” висловився так:

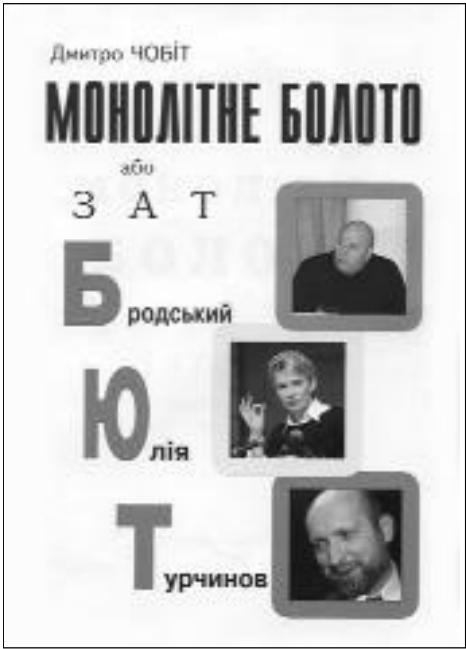
— Відкрито хочу сказати: я себе в опозиції ніколи не почував — ні тоді, ні зараз. Я навіть слова “опозиція” не сприймаю. Я людина більш практична і свою самореалізацію бачу в тому, щоб, працюючи тут, у групі “НОРД”, — а це держава в державі, — одержувати конкретні результати.

Думаю, чим усе сказано. Партія регіонів у Донецьку і досі при владі. І якщо вже “Норд” — держава в державі, то що говорити про Донецьку область.

● Віктор ГЕВАРІН

СКАНДАЛ

Нині все гостріше постає питання: чи “кучмізм” уже ввійшов в історію, чи й надалі є силою, реально присутньою в нашому політичному, економічному й духовному житті? Своє слово вирішив сказати письменник і публіцист, народний депутат 1, 2 і 3 скликань Дмитро Чобіт. У новій книжці “Монолітне болото, або ЗАТ БЮТ: Бродський, Юлія, Турчинов” доводить, що “кучмізм” — це жива реальність початку 2006 року. І, на думку автора, вона осіла не в олігархічних “Регіонах” Януковича, а в частині “помаранчевої” команди.

У новій книжці (побачила світ у видавництві “Просвіта”, м. Броди на Львівщині) Дмитра Чобота, недавнього члена Політради партії “Батьківщина”, що написана у формі відкритого листа до Юлії Тимошенко й Олександра Турчинова, порушується питання, чому виборчий список Тимошенко став списком “друзів Кучми”? Письменник і публіцист у своєму відкритому листі до лідерів “Батьківщини” доводить, що керів-

БЕЗ КУПЮР

Найпроворніший серед “нетаків” — кіптявою смалений, стріляниною гартований виборчий блок “Партія регіонів”. Розгляньмо на колективній світліні базарного смаку поводирів блоку: п’ять різновагових фігур.

Усі — як персонажі відомої байки Крилова: “Как ни садитесь, а в музыканты не годитесь”. Утім, що вважати за музику. Тут свої моцарти й сальєрі, і язикаті, й утаємничені словоблуди й крутії. Знанням Льва Толстого, Антона Чехова, Івана Буніна потишили не лише рідні регіони, а й безмежну Росію. А ось із Анною Ахматовою не склалося. І, мабуть, провина тут не Віктора Федоровича, який за рівнем хохм уже витіснив з Одеси самого Жванецького. Причина тут у двійникові віртуальної для Януковича Анни АхмЕтової — реальному Рінаті Ахметові. Зважаючи на золотоносну роль останнього у блоці “Партія регіонів”, лідер регіоналів у перед-виборній екстазі, дивись, і свою дружину перейменує на Рінату (і цим, може, остаточно вилює її від негативу Помаранчевої революції).

Яку Україну збираються будувати Чорновіл з Януковичем, який не те що справжнього прізвища великої поетеси Горенко не чув, не знає навіть загальновідомого її літературного імені — Анна Ахматова? Лише шовіністичні невігласи можуть захищати від нас Чехова, не знаючи ні його походження, ні природи творення багатьох його літературних шедеврів, на створення яких надихнула теплота й краса української землі.

Іноді, спостерігаючи за “радетелями російського слова”, кортить щиросердно запитати “старшого брата” (який від імперських експериментів певною мірою вже теж посірів). “Господа”, як ви ставитеся до знуцання “нацменів” над мовою Пушкіна? Як ви сприймаєте малограмотну “гаварільню”

КОРИСТЬ ЧИ

ництво виборчого блоку Юлії Тимошенко, її найближче оточення зрадило ідеали Майдану й цілі Помаранчевої революції. Це підтверджує включення до виборчого списку БЮТ цілої плеяди олігархів і бізнесменів кучмівського розливу.

Автор наголошує, що в першій сотні списку БЮТ є 49 безпартійних осіб, а з решти лише 17 “списочників” були членами партії “Батьківщина” до Помаранчевої революції. Серед новоспечених однопартійців Юлії Тимошенко такі одіозні особи, як брати-банкіри Буряки, друг родини Кучми Василь Хмельницький, “розважальник” Кучми Микола Баграєв, горе-аграрії Михайло Гладій і Михайло Зубець, друг Бакая Олександр Адебулін, один із промислово-фінансових стовпів режиму Кучми Тарієл Васадзе й багато інших осіб, для яких над усе — власні бізнесові інтереси, яким байдужі національні інтереси України. Це “монолітне болото” ладне прислужувати будь-якій владі, щоб захистити й примножити свої тіньові статки. Такі лжепатріоти здатні заплатити великі гроші за місце в будь-якому прохідному виборчому списку.

Дмитро Чобіт, який був у рядах “Батьківщини” від осені 2000 року, демонструючи приховане від преси і громадськості нутро оточення Юлії Тимошенко, запитує: чим пояснити гарячковість і поспішливість оточення Тимошенко, яке 16 грудня 2005 року прийняло Васадзе і братів Буряків до фракції БЮТ, а вже 17 грудня забезпечило їм на з’їзді блоку прохідні місця у виборчому списку? Так брутально було порушено процедуру висування кандидатів у народні депутати: зазначені вище панове навіть теоретично не могли встигнути пройти обговорення на політраді та з’їзді партії, як того вимагає статут “Батьківщини”. Пояснення може бути одне — корисливі мотиви.

За словами Дмитра Чобота, справжніх патріотів, які в лавах партії “Батьківщина” роками боролися з кучмізмом, оточення Юлії Тимошенко усунуло від обговорення і прийняття рішень щодо формування виборчих списків БЮТ. Цей процес відбувався келійно та непрозоро. Результат — виборчий список Тимошенко став списком “друзів Кучми”. Справжнім патріотам — Левку Лук’яненку, Володимиру Яворівсько-

му, Григорію Омельченку, Олегу Білорусу — за таких умов доводиться виконувати роль політичної ширми, яка прикриває тіньові обличчя списку.

Дмитро Чобіт у книжці висловлює свої гіпотези з цього приводу. На одну з них хочу звернути увагу: на тлі високих слів про патріотизм є байдужість до справ українських. “Що стосується розуміння фракцією БЮТ українського патріотизму, наведу такий приклад. У вересні 2005 року Верховна Рада України розглядала питання про включення до порядку денного проекту Закону України про визнання УПА воюючою стороною у Другій світовій війні. Із 41-го депутата фракції БЮТ “за” проголосувало лише 7! Бютівці не те що визнавати УПА воюючою стороною, а й слухати це питання не хотіли”.

Подібних моментів у книжці чимало, однак головне тут — знайти відповідь на питання, що хоче автор досягнути цим виданням.

Дмитро Чобіт вимагає негайного очищення виборчого списку БЮТ від олігархів і “кучмістів”. Спираючись на думку ветеранів партії, вимагає від її керівництва й особисто від Юлії Тимошенко скористатися наданою Законом про вибори можливістю й очистити виборчий список БЮТ від олігархів і “кучмістів”.

А якщо це не вдасться здійснити, то що тоді? Автор у післямові пише: “З помаранчевих” усе одно не знайдеться жодного, хто голосуватиме за блок рідкісно безграмотного “професора” та двічі несутимого Януковича. Ті з потенційних прихильників БЮТ, які під впливом мною написаного змінять свою позицію, безперечно, голосуватимуть за “Нашу Україну” або Українську народну партію. І від цього, я впевнений, Україні буде набагато більше користі”.

Але не всі поділяють цей оптимізм. Серйозні українські громадські діячі вважають вихід книжки “Монолітне болото, або ЗАТ БЮТ: Бродський, Юлія, Турчинов” дуже запізнілим. Її поява може внести ще більше небезпечного хаосу, ніж принести користі.

● Світослав МАРКІВ

ШАНУВАЛЬНИК ПОЕЗІЇ

Сьогодні виборці вкотре мають нагоду помилуватися поводирями виборчих блоків, оглянувши сите панство у фас і в профіль. Навіть пошпиняти їх у хвіст і в гриву, бо вони, поки не випатрали з нас голосів, будуть, мов ліки, — хоч до рани прикладай. Щось усі обіцятимуть, щось даруватимуть — рідніші за батька рідного будуть. А як уможостяться пофракційно в депутатські крісла — то вже набирайся терпіння чекати на їхню милість до наступних виборів.

сходу й півдня України? Якось я завітав у рідний Донбас до матері зі своїм приятелем із центру Росії. Неня послухала гостя й запитала лагідно: “Вітю, ви не руський?” — “Ріднєсенька, то ми з Вами не руські, а хохли безомвні, — пояснюю матері. — Наш шановний гість говорить чистою російською мовою”.

То росіяни не лякає, що через мовну напайшину втрачається культура російської мови? Що мова Толстого може стати базарною мішаниною меншовартісніших мов? Чи вас мовний котейль не лякає? Росіяни — люди щедрі, але суть не в російських чеснотах. Причина в імперському мисленні й поводженні “старшого брата”. Ще жоден імперський правитель не відміняв курсу на всевітні русифікаторські жорна. Заради панування над світом росіяни жертвують найдорожчим — власним менталітетом, культурою, мовою. Вони з часів Петра І перетворили російську мову в імперську зброю, яка, за розрахунками кремлівських коршунів, ставала все прибутковішою. Кращі сили поневолених народів віками працювали

на російську науку й культуру. Погляньте, хто сьогодні репрезентує Росію на світовій арені. Та, зрештою, Росії, — такої, яку прославляли велети російської культури, не стало. Прорадянський русифікаторський коктейль ледь не згноїв не лише “нацменів”, він отруїв і Росію. Не лише поневолені росіянами малі народи ставали духовними жебраками, а й самі поневолювачі більше втрачали, знекровлювалися в “стране чудес”.

Сьогодні ми проходимо досить складний період державного самоствердження. Тільки воля й витримка, консолідація національних сил можуть врятувати нас від чергового поневолення. Генерали п’ятих колон щодня отруюють наш мозок, провокують нові випробування. Вони обіцяють нам золоті гори, аби ми впряглися до їхнього воза, бо без нас вони — ні назад, ні вперед. А наша дорога лише вперед, до вільного світу, подалі від Колими й Соловків.

● Ростислав СИНЬКО

ПОРАХУНКИ

ЧИ ПОЧАВСЯ ВІДЛІК ЧАСУ ДЛЯ РОСІЙСЬКОГО ФЛОТУ В УКРАЇНІ?

Керівники грузинської держави на весь світ заявили про втручання російських миротворців (?) у внутрішні справи Грузії. Хоча в Україні, на щастя, немає російських миротворців, проте є Чорноморський флот Росії, який безцеремонно втручається в українські справи. Спочатку громадські організації, студентство порушили питання про потребу виведення з території України ЧФ РФ, а згодом про це заговорили й дипломати. Але вони уникали відповідей на журналістські запитання, просили почекаати до 14 лютого, до початку засідання Підкомісії України ЧФ РФ, а згодом тимчасового базування Чорноморського флоту Російської Федерації в Україні, яка є складовою Українсько-російської міждержавної Комісії Ющенко—Путін.

І нарешті цей історичний час настав. Сторони сіли за стіл переговорів. Українську частину Підкомісії очолює перший заступник міністра закордонних справ України Володимир Огризко, російську — заступник міністра закордонних справ Григорій Карасін. Україна стоїть на позиції, що не порушуватиме питання про виведення Російського флоту з України до 2017 року й дотримується положень базових угод із питань ЧФ у повному обсязі. Українська сторона наголошує, що її мета — забезпечення належного виконання чинних базових угод щодо тимчасового перебування ЧФ РФ на території України, при тому, що умови оренди мають базуватися на відповідних міжнародних угодах з урахуванням міжнародного досвіду й ситуації на сучасному ринку нерухомості.

Українська сторона на переговорах дотримується стратегії, скованої на виконання існуючих між державами двосторонніх угод і пріоритетний захист національних інтересів України, кримського регіону, на території якого дислокується російський флот.

Під час першого засідання обговорювалися такі питання: проведення інвентаризації об’єктів, нерухомості й земельних ділянок, переданих в оренду Російській Федерації для потреб ЧФ РФ відповідно до положень “базових” угод щодо перебування ЧФ РФ на території України; навігаційне гідрографічне забезпечення безпеки мореплавства в Чорному та Азовському морях; стан виконання Угоди між Кабінетом Міністрів України та урядом Російської Федерації з питань гарантій екологічної безпеки й екологічного контролю в місцях базування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України.

Значну увагу під час переговорів українська сторона приділяла питанню діяльності військових формувань ЧФ РФ на території України в разі виникнення кризових ситуацій; формату надання російською стороною інформації про загальну чисельність особового складу й основні озброєння ЧФ РФ; врегулювання спірних майнових питань, пов’язаних із підлоом ЧФ колишнього СРСР; функціонування на території України російських правоохоронних органів, військових гарнізонів і гарнізонної служби та переміщення військових формувань поза межами тимчасової дислокації військових формувань ЧФ РФ.

Серед порушених Україною питань було питання про правовий статус військовослужбовців і членів сімей військовослужбовців ЧФ РФ на території України; факти подвійного громадянства серед військовослужбовців ЧФ РФ і членів їхніх сімей та необхідності дотримання ними Закону України “Про правовий статус іноземців”.

Предметом переговорів було також питання заміни озброєння та військової техніки ЧФ РФ на території України; забезпечення заходів безпеки на базах, складах і арсеналах ЧФ РФ та інші актуальні питання, що стосуються тимчасового перебування ЧФ РФ на території України.

Хоч перелік порушених питань є насиченим, проте питання, чи почався відлік часу для російського флоту в Україні — на жаль, залишається риторичним. Як можна судити із заяв міністра оборони Росії, його країна нині продовжує збиратись залишатися у Криму.

П ричини такої аналітичної пильності до змісту прес-релізу, розданого журналістам прес-службою Кабміну, доволі вагомі. По-перше, феномен стратегічного державного планування впродовж усіх років незалежності був абсолютно чужорідним, незрозумілим і, зрештою, незатребуваним у системі державного управління України. І перші особи держави, і чиновники вищої ланки йшли назустріч тимчасовій, ситуативній кон'юктурі, до того ж мало хто з них знав, як перекласти з англійської магічно-непідступне словосполучення "public policy analysis" (аналіз публічної політики). Звісно, приймалися численні секторальні й галузеві державні стратегії, плани, програми, присвячені животрепетним проблемам і стратегічно важливим сферам буття українського соціуму, проте їхнє виконання майже ніколи не моніторилося й не оцінювалося. Однак без регулярного, системного моніторингу процес здійснення будь-якої державної політики деформалізується, маніпулюється і бальзамується у вигляді паперових стосів архівів і депозитаріїв. Водночас інтегрованого, інтергалузового й консолідованого стратегічного планування, впроваджуваного в демократичних політичних системах, як такого в Україні не було. І звідки йому було постати, коли посткомуністичні апаратики не усвідомлювали його потреби й не знали його процедури? А ті, хто першими в Україні дізналися, як це робиться, — українські випускники Гарварда й Центральноевропейського університету, — лише почали своє професійне становлення на Батьківщині й поодинокі просочуються в деградовану бюрократичну або поки що слабку експертну систему. А взяти до уваги слабкість традицій наступництва й спадковості в українській державній політиці: кожен новий український уряд завжди впевнений, що лише він володіє унікальним знанням абсолютної істини. Проте можна спробувати максимально дистанціюватися від кон'юктурно-виборчих калкуляцій і, власне, проаналізувати зміст й імперативну скерованість запропонованого до широкого громадського дискусування документа, адже це ексклюзивна для українських реалій спроба **стратегічного державного планування**.

"ОСНОВНІ ВЕКТОРИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ": МАКСИМАЛЬНИЙ МЕТРАЖ РОЗВИТКУ

"Довгострокова стратегія розвитку України" в управлінській уяві уряду Юрія Єханурова має вибудовуватися навколо п'яти генеральних векторів. Щодо кожного вектора запропоновано цільові показники й основні ініціативи. Перший вектор присвячено **економічному зростанню** України. Базовий цільовий показник для цього вектора — подвоєння реального ВВП до 2012 року. Не хочеться апелювати до маніловщини, однак казенна мова цифр до цього підштовхує. Китай сьогодні — світовий лідер за показником щорічного зростання реального ВВП: його показник коливається в межах 9 %; відповідно Україні потрібно досягти показника в 12—14 %, аби до 2012 року подвоїти свій реальний ВВП. Також акцент робиться на контрольованій інфляції та її зниженні не більше 6 % на рік, тобто, скорочення її вдвічі порівняно з сьогоденним рівнем. Наскільки це реально? Це запитання до фахових економістів, однак в умовах нарощування зайнятості до зазначеного в стратегії рівня в 95 % від кількості працездатного населення країни (стандарт Міжнародної організації праці) інфляція буде відчутною для

населення. Жоден уряд у світі не спроможний гарантувати водночас і високий рівень зайнятості, і мінімальний рівень інфляції. Також серед ініціатив, що мають сприяти зростанню національної економіки, окрім стандартної формули "інвестиції + ринок капіталу + дерегулювання бізнесу + детінізація економіки + підтримка експорту = економічне зростання", є ще один пункт про оптимізацію систем енергозабезпечення та енергозбереження. Вельми прикметно й промовисто, що економіка як сфера суспільного життя в "Довгостроковій стратегії" йде під номером один. Це можна розглядати як данину суто марксистському світоглядному імперативу, що міцно закріпився у колективному підсвідомому українських технократів. Якщо розглядати "Довгострокову стратегію" як план

Фото Ганни Оборської

АНОТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗ-

Саме в стінах Києво-Могилянської академії Прем'єр-міністр України Юрій Єхануров на зустрічі зі студентами й викладачами 2 лютого презентував річ неординарну для українського державного управління — "Довгострокову стратегію розвитку України та пріоритети діяльності Кабінету Міністрів на 2006 рік": сам по собі прецедент варті уваги й аналізу.

дій уряду, то підхід до нумерації векторів є коректним. Якщо ж розглядати цей документ як довгостроковий план дій усієї системи державного управління, ба, більше, як довгоочікувану стратегію національного розвитку, то таранний технократизм і дегуманізована пріоритетизація від матеріального вгору до культурно-сакрального вниз — **неприпустимі**. Але, схоже, сам український Прем'єр не готовий розтлумачити, чим є запропонована ним "стратегія".

Другий вектор стратегії скерований на **підвищення ролі України в світі та інтеграції країни в співтовариство розвинутих країн**. Як не парадоксально: ані вступ до ЄС, ані вступ до НАТО в цільових показниках цього вектора не значиться. Натомість, окрім першочергового вступу до СОТ у 2006 році, зазначена мета вступу до Організації Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР) до 2015 року. Ця організація вважається "клубом за інтересами" для найбагатших країн світу. На презентації український Прем'єр говорив про те, що в основу стратегії покладено "українську мрію" про заможну і сильну європейську націю і державу, конституювання яких передбачає входження до "золотого мільярда" людства. Остання теза має неомарксистське звучання, адже концепт "золотого мільярда" настійливо пропагують саме сучасні неомарксистки, однак у жодному разі не слід екстраполювати породжені радянським тоталітаризмом негативні конотації терміна "марксизм-ленінізм" на сучасну неомарксистську парадигму, абсолютно рівноправну з усіма іншими парадигмами національного й міжнародного розвитку. Входження до "золотого мільярда" — загалом мета людино-орієнтована. Серед цільових показників другого вектора фігурує створення зони вільної торгівлі з ЄС. Зона вільної торгівлі — перший етап інтеграції національної економічної системи в економічну систему ЄС. За нею має йти створення митного союзу й спільного ринку. Реальні переваги, відчутні для українських підприємців, а згодом і решти грома-

дян, Україна матиме саме від такої поступальної функціональної інтеграції, а не від формальних угод і Брюссельських довідок про українську європридатність. Плин часу засвідчить, як має бути розв'язана проблема українського членства у ЄС у довгостроковій перспективі. Серед зовнішньополітичних ініціатив стратегії вказана також лібералізація візового режиму з ЄС і США. У 2008 році має бути укладений новий довготерміновий договір про співробітництво між Україною та ЄС, що прийде на зміну Угоді про партнерство і співробітництво України—ЄС 1994 року. У запропонованій українським Прем'єром "Довгостроковій стратегії" відображені ті кроки, з яких точно буде досягнута домовленість між ЄС та Україною на сучасному етапі. І цей здоровий прагматизм об'єктивно вітає. У зовнішньополітичному блоці креатори стратегії не забули і про розвиток туристичного бізнесу, зате забули про розширення транскордонного співробітництва, співробітництва в рамках Євро регіонів, регіональне лідерство України в Чорноморсько-Каспійському макрореґіоні, що, між іншим, є зовнішньополітичною родзинкою міністра закордонних справ Бориса Тарасюка. Також із відомих лише авторам стратегії причин військово-політична тематика, в тому числі й вступ у НАТО, проігнорована. Може, НАТО стало табуйованою темою на час передвиборної кампанії, оскільки більше половини населення країни, як засвідчують соціопитування, стабільні в своєму негативному ставленні до ідеї вступу України в НАТО. Тоді запевнення в аполітичності й антипопулістичній скерованості стратегії стають вельми сумнівними.

Третій вектор "Довгострокової стратегії" присвячений **розвитку та використанню інтелектуального потенціалу нації**. Окрім підняття рівня зайнятості серед цільових показників вектора запропоновано підняття продуктивності праці в різних індустріях до середнього для ЄС рівня. До речі, це єдине пряме посилання на стандарти ЄС у цій стратегії.

Відомий сучасний американський економіст Джон Гелбрейт у книжці "Суспільство блага" поставив освіту на перше місце з-поміж усіх стратегічних векторів національного розвитку. І лише після цього, стверджує він, можна говорити про економіку, соціальні гарантії, армію, міжнародну інтеграцію. Серед ініціатив третього вектора урядової стратегії розвиток освіти, якщо чесно, є безсистемним, імпульсивним: пропонується створення національної школи бізнесу західного рівня. Чому лише бізнесу? Україні нагально, життєво потрібно розвивати безліч національних шкіл у різних сферах діяльності! Нині здібні українці стають стаціонарними професорами бірмінгемських і мюнхенських університетів. У стратегії немає жодного усвідомлення та якоїсь ініціативно-цільової артикуляції цієї неприродної тенденційності.

Четвертий вектор стратегії стосується соціальної сфери — **підвищення якості життя населення**. Найбільш стратегічно важливий вектор національного розвитку для більшості частини українського соціуму має моніторитися за такими цільовими показниками, як частка людей, що проживають за межею бідності (передбачається її зниження до 2 % від загальної кількості населення); забезпечення соціальним житлом малозабезпечених верств населення; доведення середнього метражу житла на одну особу до 30 кв. м у 2010 році; зниження смертності новонароджених до 0,5 % та підвищення середньої тривалості життя до 75 років. І все це планується досягти за рахунок завершення пенсійної реформи, розвитку іпотечного кредитування, стимулювання будівництва дешевого житла, підвищення загального рівня здоров'я населення. Важко сказати, чи застосовувалася для встановлення дат і нормативів у соціальній сфері економітрична методологія, матриці перехресного впливу й експоненційне прогнозування, чи ж дати розставлені, так би мовити, "приблизно, на око", але беззаперечним є факт негативної поточної динаміки соціально-демографічних показників, з якою запропоновані нормативи не корелюють. Так, за методологією розрахунку середньої тривалості життя Світового Банку, в Україні за останні десять років вона скоротилася з 72 до 59 років для жінок і з 75 до 56 років для чоловіків. Ці цифри практично ніде не фігурують. Так само, за розрахунками Світового

Банку, найнижчий показник кількості тих, хто живе за межею бідності, в Києві — 5,5 %, а найвищий у сільській місцевості — 32 %. За даними соціологічного дослідження фонду "Демократичні ініціативи", такий соціометричний показник як соціальне самопочуття населення України й досі залишається на низькому рівні, і з 1995 року по березень 2005 року позитивна динаміка інтегрального індексу соціального самопочуття склала лише 1,7 %, що є мізерним прогресом. Отже, соціальна сфера в Україні попри певні зрушення й поступальні порухи залишається гранично проблемною, а в презентованій Юрієм Єхануровим стратегії, очевидно, бракує зваженої оцінки ситуації.

Останній, п'ятий, вектор урядової стратегії має фігуральну назву — **єднання країни**. Він передбачає зменшення політичної і культурної полярності захід—схід—південь, розвиток загальнонаціональної інфраструктури, створення умов для міграції робочої сили, сприяння порозумінню різних церковних конфесій, обмін студентами між вищими навчальними закладами України. Словом, — осягнення навалного браку національної солідаризації в Україні має місце у стратегії. Вище вже йшлося про те, що якщо розглядати запропоновану стратегію як довготерміновий план національного розвитку, то економіка під № 1 має бути чимось замінена. І цим "чимось" мало б бути саме завдання інтенсивного, прогнозованого, максимально заохочуваного націєтворення, тобто всеукраїнської солідаризації на ґрунті спільних цінностей. Проблема під кодовою назвою "Захід—Схід" існує в усій своїй претензійній опуклості. Загалом те, що реально для справи націєтворення можуть зробити державні управління, у стратегії відображено. Решта — справа не держави як директивної соціальної інституції, а самого соціуму, і, певною мірою, митців та істориків.

Зрештою, Прем'єр-міністр пообіцяв, що виконання стратегії жорстко контролюватиметься за чітко визначеними індикаторами. І доступ до такого контролю через Інтернет буде забезпечений кожному українцеві. Так Ю. Єхануров презентував своє бачення стратегічного розвитку країни, яке цікаво порівняти з європейським баченням такого розвитку.

"КОПЕНГАГЕНСЬКІ КРИТЕРІЇ" ЧЛЕНСТВА В ЄС: ЩО ЗБИГАЄТЬСЯ

На Копенгагенській зустрічі 1993 року Європейської Ради ЄС, куди входять голови держав країн-членів, були визначені критерії передвступу до ЄС для країн Центральної і Східної Європи. Деякі з головних умов були записані в так званій Білій Книзі Європейської Комісії 1995 року. Їх по-різному згруповують і класифікують. Найбільш сконцентровано їх можна представити за чотирма фундаментальними напрямками. Перший містить політичні критерії: стабільний демократичний режим, захист прав людини; вільні, чесні, рівні вибори; незалежність судової гілки влади, захист прав національних меншин, успішна боротьба з корупцією і злочинністю. Другий напрямок містить економічні критерії: сформована соціальна ринкова економіка; макроекономічна стабільність, конкретні контрольовані показники безробіття, інфляції, зростання ВВП, дефіциту державного бюджету тощо. Третій напрямок є логічним продовженням другого — високий ступінь конкурентоспроможності національної економіки, що дозволить подолати конкурентні сили і ринковий тиск

МАЛОРОСИЗАЦІЯ

ЗВЕРНЕННЯ до громадськості, політичних сил і державної влади України (Відкритий лист)*

Не будучи суб'єктами виборчих перегонів і не представляючи інтересів жодної з політичних партій чи блоків, вважаємо за необхідне оприлюднити це звернення з єдиною метою: привернути увагу громадян, політиків і державної влади до однієї з найголовніших проблем українського суспільства — проблеми, зволікання з вирішенням якої загрожувє, на нашу думку, повномасштабною катастрофою для держави і суспільства.

Неважко помітити, що ідея сучасної національної європейської держави, котра чітко окреслилась у процесі “помаранчевих” подій, у реальному житті перетворюється на зовсім іншу ідею: побудови наднаціонального державного утворення, де від України залишається тільки назва. У процесі очевидного продовження мовної й культурної асиміляції українців усе чіткіше ви-малюються контури нової України-Малоросії — постколоніальної території без власної національної ідентичності. Серед вагомих гравців українського політикуму немало тих, хто дивиться на це кризі пальцями. Не менше й таких, кого не задовольняє темп цього процесу — численні прихильники російського цивілізаційного вибору за активної підтримки російської держави ладні легітимізувати процес остаточної русифікації України за вже випробуваним білоруським сценарієм: через запровадження державності російської мови.

Що ж очікує на українців і всіх громадян держави, коли потяг із назвою “Україна” таки прибуде на свою кінцеву станцію під назвою “Малоросія”? По-перше, влада, політики й суспільство мають чітко усвідомити, що в цьому випадку йдеться про остаточну ліквідацію українського народу як історичної субстанції. Відбудеться повний триумф колонізаторів над колонізованими, буде історично виправдано кривавий геноцид імперії (російської й радянської) щодо українців.

Якщо політики, влада й громадяни хочуть жити у самодостатній, багатій, справедливій країні, вони повинні усвідомити, що всі головні хвороби нашого суспільства, ганебні прояви нецивілізованості, бідність, корупція — наслідок тривалого колоніального становища України під владою імперії з принципово іншими базовими цінностями, а постійна зрада політиками й чиновниками державних інтересів заради особистої вигоди пов'язана з глибокою денационалізацією їхньої свідомості.

Метрополія докладала всіх зусиль для того, щоб українці втратили свою ідентичність, змінили європейську ліберальну ментальність на тоталітарну (що була й залишається домінуючою в Росії), ставши слухняним і безвідмовним ресурсом імперії.

На жаль, здобуття державою незалежності в 1991 р. не супроводжувалося переглядом тяжкої колоніальної спадщини українців, а колоніальну свідомість перенесено в нове державне утворення під назвою Україна.

По-перше, визначальною помилкою стало те, що держава не створила умов для відновлення позицій української мови — не тільки головного елементу національно-культурної ідентифікації народу, а й невід'ємного чинника консолідації суспільства. Як наслідок, українці в Україні продовжують зазнавати дискримінації за мовною ознакою, постійно звужується реальна сфера функціонування української мови. Вимоги ст. 10 Конституції про те, що “держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України”, повністю ігноруються. Упослідженість і безперспективність української мови в Україні є чимось само собою зрозумілим для всього українського істеблменту — адже не секрет, що представники вищих органів влади й інші високопоставлені чиновники за незначними винятками культивують у власних сім'ях мову колишньої метрополії, і їхні діти, на відміну від батьків, уже не вважають за потрібне зображати українськомовність хоча б перед телекамерами. У цих умовах русифікація українців (особливо молоді) відбувається посиленими темпами. Як і в часи Російської імперії та СРСР, молоде покоління українців, проходячи короткий проміжний етап двомовності, зупиняється на варіанті російської одномовності, і, таким чином, потрапляючи під вплив агресивної інформаційної машини сусідньої держави, втрачає можливість усвідомлення себе повноцінною частиною української нації.

Отже, орієнтація переважної частини суспільства на російську одномовність стає реальною загрозою національній безпеці країни та її цілісності, що так яскраво підтверджено досвідом минулих президентських виборів.

По-друге, держава не сприяла відновленню справжньої історії українського народу. Українці й до сьогодні не мають об'єктивно написаної цілісної вітчизняної історії, вільної від нашарувань російських і радянських міфів і стереотипів. Адже очевидно, що саме об'єктивна історія українського народу — історія з усіх поглядів європейська — мала б стати важливим чинником самоідентифікації українців і консолідації всього суспільства на шляху до втілення справжніх, а не декларативних європейських цінностей демократії, прав людини й побудови реального, а не “маніпулятивного” громадянського суспільства.

По-третє, держава майже доборівільно віддала свій інформаційний простір під повний контроль колишньої метрополії, котра об'єктивно не зацікавлена ні у формуванні української нації, ні в існуванні України як держави, навіть у формі слабкої й квазінезалежної Малоросії.

За умов зростання денационалізації українського суспільства, втрати своєї мови й неусвідомлення власної історії, ін-

формаційна війна проти України, що ведеться в російських і багатьох місцевих засобах масової інформації, — не просто загрожує безпеці держави, а може призвести й до повної втрати державності.

У країні з колоніальною свідомістю неможливо побудувати громадянське суспільство, а тому неможливо створити ефективну систему влади, котра працюватиме на користь суспільства і громадян. Отже, деколонізація всіх сфер життя українського суспільства, консолідація суспільства на основі базових цінностей українського народу — його мови, історії та культури — єдино можливий шлях утворення сучасної української політичної нації і збереження незалежності країни в майбутньому. Історія інших постколоніальних народів свідчить: тільки поборовши залишки колоніальної спадщини, народ стає повноцінною нацією. Тому лише в Україні, вільній від колоніальних комплексів, зможе зникнути прірва між політиками й суспільством, а чиновник, який неодмінно має бути патріотом держави, буде підзвітний громадянам.

Європейськість України полягає не в деклараціях про європейський вибір. Європейськість полягає в її українськості. Якщо зняти потужні колоніальні нашарування, то очевидно, що від часів Київської держави й до часів закріпачення селян у кінці XVIII ст. українське суспільство було безпосередньо складовою європейської цивілізації.

Україна 15 років балансувала між двома можливими шляхами свого руху — українським і малоросійським.

Якби існував третій шлях, його б уже було знайдено. Але він не може існувати навіть теоретично (усілякі розмови про “надетнічну спільноту”, “наднаціональну державу” — ніщо інше, як намагання штовхнути державу в бік малоросійського варіанта). Усі ці роки невизначеність боляче била по людях, породжуючи відчуття апатії, приреченості й безвиході. Зневіра людей у власних силах — це те зручне тло, що дозволяло ділкам від політики й чиновникам усіх рангів втілювати нові схеми пограбування держави й суспільства, котре перебуває в стані “національної неприйнятності”. Ресурс балансування вичерпано. Подальша бездіяльність політичної еліти остаточно перекреслить надії людей на утворення повноцінної східноєвропейської нації, на гідне життя наших дітей та онуків у самодостатній країні, а тому є злочином проти української нації й держави. Суспільству зрозуміла позиція тих численних проросійських політичних сил, котрі неприховано працюють на знищення всього українського в Україні — сьогодні вони відверто декларують своє антиукраїнське спрямування.

Ми ж звертаємося до тих впливових політичних партій і блоків, які не позиціонують себе антиукраїнськими й претендують на підтримку широких верств української громадськості:

1. Чи вважаєте ви, що українська мова як елемент національної безпеки держави повинна

виконувати важливу консолідуючу функцію в українському суспільстві, а тому частка української мови (якій держава, згідно зі ст. 10 Конституції України, “забезпечує всебічний розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України”) повинна переважати в книговидаванні, книготоргівлі, кінопрокаті, озвученні й дублюванні іноземних фільмів, торгівлі аудіо- та відеоматеріалами різноманітного призначення, у сфері обслуговування, на радіо, телебаченні, у загальнодержавній пресі, тематичних журналах, українському Інтернеті тощо.

Якщо так, то що конкретно ви плануєте робити для досягнення цієї мети?

2. Чи маєте намір сприяти тому, щоб у максимально короткий термін донести до всього українського суспільства правдивий погляд на українську історію, вільний від нашарувань російських і радянських історичних міфів? Чи готові ви засудити на державному рівні злочини проти українського народу з боку Російської та Радянської імперій, вшанувати на державному рівні всіх українських героїв, що боролися за свободу й незалежність України?

Відповідь на ці прості, але стратегічно важливі для суспільства й держави запитання дозволить громадянам нарешті зрозуміти вашу позицію в контексті реальних, а не декларативних державних інтересів. Ваша відверта відповідь дозволить припинити небезпечні маніпуляції свідомістю громадян, коли всі політичні сили, проголошуючи себе “найпатріотичнішими”, насправді свідомо ігнорують базові інтереси українців та України.

Звертаємося також до українців, усіх громадян України.

Усе в нашій країні залежить від вас. Тільки ви — громадяни України — можете змусити політиків дати чіткі відповіді на принципові питання, від яких залежить ваше життя й життя наступних поколінь. Не мовчіть. Не бійтеся бути українцями! Адже минають роки, а Україна так і не стає Україною саме тому, що нам так легко “замилити очі” напущеною патріотичною риторикою, за якою часто ховається банальне малоросійство. Ми маємо вимагати конкретних проєктів рішень і дій щодо їхнього втілення, тоді політики будуть змушені стати справді українськими або на їхнє місце прийдуть нові українські лідери.

Володимир ПАНЧЕНКО,
Всеукраїнська громадська організація “Клуб імені Євгена Чикаленка”;

Олександр ПОЛОЖИНСКИЙ,
Сергій ПРИСЯЖНИЙ,
Громадська акція “Не будь байдужим!”;
Василь БОЙЧУК,
Всеукраїнська громадська організація “Громадянська платформа”

Жанна БЕЗП'ЯТЧУК,
студентка Національного університету “Києво-Могилянська академія”

* Друкується зі скороченнями.

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ імені Т. ШЕВЧЕНКА

На адресу радіопередачі Анатолія Погрібного “Як-би ми вчилися так, як треба” листи надходять з усієї України. Тут і вдячність, і побажання, і туга за усім українським — призабутим і спалюваним. “Просто важко передати словом, як ми вдячні Вам за Вашу не легку працю”, “Ваші передачі лікують моє хворе серце, дають мені сили”, “Ваші передачі згуртовують націю”, “Ведіть народ, кличте”, “Мені дуже подобаються Ваші передачі й Ваше ставлення до всього українського”, “Коли слухаєш Вашу передачу, душа болить, але сповнюється і надією, що кара Божа, якої зараз зазнає Україна, відійде в минуле. Тому, шановний, пане Анатолію, ведіть свої передачі частіше, наполегливо, переконливо, гордо, так, як Ви завжди їх ведете”, “Перемога буде за нами, коли є такі патріоти,

АНАТОЛІЙ ПОГРІБНИЙ: «ЦЕ ТЕ, ДЛЯ ЧОГО Я

як Ви, пане професоре”, “Спасибі Вам. Вас слухає і любить багато народу”, “Хай Вас Бог благословляє”.

Такі ширі відгуки, як, між іншим, і нарікання на кшталт “Добалакався вже до того, що закликає не тільки говорити, але й думати по-українськи”, тільки надихають плідні-

Я хочу, щоб ми відчували пульсування України.

Анатолій Погрібний

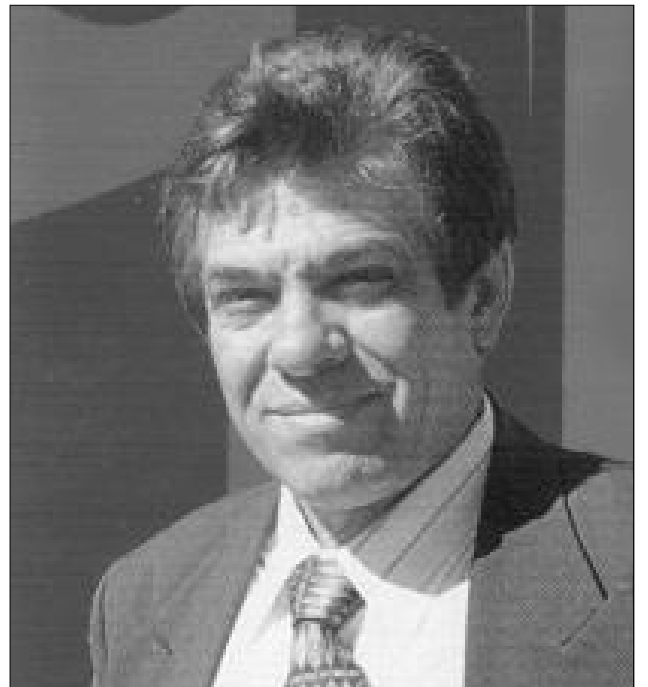
ше працювати на утвердження української мови. Ось і взявся доктор філологічних наук, професор, академік АН Вищої школи України, Вільної Української академії наук (Нью-Йорк), дійсний

член Наукового Товариства імені Т. Шевченка, автор понад 20 книжок і сотень наукових статей, не літературну критику писати, а ділитися тим, що турбує. Так і створив “Розмови про наболіле”, “По зачарованому колу століть”, “Раз ми є, то де?” та “Поклик дужого чину”.

Ці книжки й представили 9 лютого на авторському творчому вечорі Анатолія Погрібного в Будинку вчителя. І хоча привід був вагомий: висунення на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка, голова ВУТ “Просвіта” П. Мовчан і голова Національної спілки письменників України В. Яворівський, які вели вечір, створили тут домашню атмосферу. Без пафосу вручив В. Яворівський А. По-

грібному Почесну нагороду Спілки письменників, якось ніяково приймав і сам пан Анатолій квіти, мовляв, не ювілей. Щиро вітали автора артисти Едуард Драч, Василь Нечепя, “Берегиня”, постійні радіослухачі — родина Янівських. Щиро аплодували присутні, що сиділи навіть на сходах і стояли на балконах.

Аби вони відчували “пульсування України”, Анатолій Погрібний звертався до отриманих з усіх куточків України листів. А найбільше пишуть з півдня, з Донбасу, з тих теренів, де українське винишили найстаранніше. Найвищою нагородою назвав А. Погрібний листи радіослухачів, уперше написані українською мовою, заяви про рішення послугуватися рідною

мовою у житті. “Це найбільша премія для мене. Це те, для чого я живу”.

А чи стане лауреат премії імені І. Огієнка, О. Білецького, І. Багряного, Б. Грінченка, Д. Нитченка, Фонду імені Т. Шевченка лауреатом Національної

премії імені Тараса Шевченка, вирішувати комісії. Та на авторському вечорі Анатолія Погрібного присутні засвідчили: пошану й визнання серед українців він уже здобув.

● **Ольга СКРИПІКІНА**

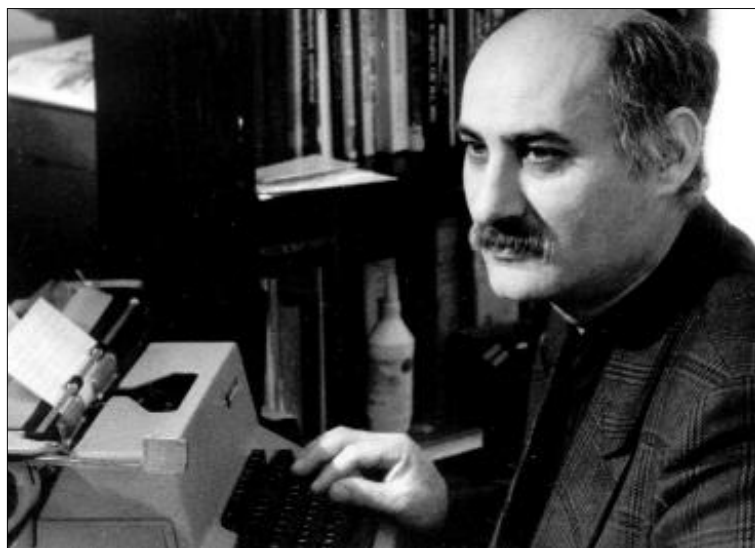
НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ імені Т.

— Григорію Джамаловичу! В очах багатьох Ви людина успішна. Хотілося б, аби Ви розповіли про справжні обставини, в яких Ви живете й працюєте. Цього року виповниться 12 років “Кур’єру Кривбасу”...

— Жодним чином не можу вважати себе патріотом чи фанатом Кривого Рогу, бо приїхав сюди, коли було мені вже за тридцять. Як журналіст, сформувався після закінчення Одеського університету в чарівному місті над Південним Бугом — Вознесенську. До Кривого Рогу заманили перспективою отримати житло, і це був самісінький початок 80-х років, у повному розквіті — брежнєвський маразм. Я був коротко випусковим, а потім, десять років, — відповідальним секретарем міської газети. Давно вже намірюся написати про тодішнє криворізьке журналістське зібрання. Буде це одночасно дуже сумна і так само іронічна історія. Багатьох із героїв майбутньої книжки життя розкидало по світах: Ізраїль, Америка, Європа. Ще хтось — на цвинтарі...

Кривий Ріг — це нахабне, малоосвічене, позбавлене толерантності й культури гігантське робітничке селище. З іншого боку, Кривий Ріг любив Дмитро Яворницький і Адріяна Кашенко. Тут бували Аполлон Скальковський, навіть родичі Пушкіна та останнього російського царя. Бюст Олександрові ІІ для Кривого Рогу виготовляв знаменитий Олександр Опекушин, автор низки пам’ятників Пушкіну. Тим часом Віктор Некрасов, дружиною якого була криворізька актриса, називав це місто “пустынним, почти миллионным”. Тут ніколи не було фахових істориків, тому так ніхто і не знає, коли місто засноване. Театр носить ім’я Шевченка, але десятиліттями тут ставлять “Сільву” і “Містера Ікс”. Краєзнавчий музей розміщується в крихітному будиночку. Ніхто ніколи не збирався відкривати тут картинних галерей чи нормальних концертних зал. Коли влада запросила на якийсь із ювілеїв вихідця з Кривого Рогу

Павла Глазового, то виступити йому запропонували в цирку. Він відмовився і грюкнув дверима. Після цього довгий час до Кривого Рогу він не приїжджав. У центрі міста встановлено погруддя Олександрові Полю, який першим став добувати тут руду, але, як мені не раз доводилося пересвідчуватися, майже ніхто не знає, кому ж це пам’ятник, а меморіальну дошку встановили на будинку, побудованому лише через десять років після смерті Поля. Просто саме цей будинок сподобався, хоча поруч стоїть справді Полівське помешкання. Четверть століття прожив у Кривому Розі жебраком лауреат Шевченківської премії художник Григорій Синиця. Він був інвалідом дитинства, ходив

ГРИГОРІЙ ГУСЕЙНОВ: «У МЕНЕ ДУЖЕ БАГАТО БОРГІВ ПЕРЕД СТЕ-

на милицях і мусив щодня цокати на останній поверх стрімкими східцями. Може, єдине, що примушувало мене не припиняти пошуків старого Криворіжжя, це були й лишаяються виняткової краси околиці міста — Карачуни, село Зелене, де колись мешкали поміщики Добровольські, родичі російського композитора Римського-Корсакова, село Андріївка, де збереглися залишки маєтку дворянина Ротто-Сліпаківського, а в Ганнівці — ліс знаменитих Кочубеїв. Я люблю бувати в значно старшому від Кривого Рогу селі Саксагань, де мешкають родичі композитора Андрія Штогаренка. Якраз тут відчув унікальний український дух і стало зрозумілим, чому цей край дав видатного отамана Миколу Григор’єва, есера й приятеля Юрка Тютюнника. Очевидно, знищення українськості в самому місті почалося з 30-х років, коли стали будувати “Криворіжсталь”, а завершилось у 50—60-і, коли виникли гірничо-збагачувальні комбінати. До речі, один із них, Новокриворізький, споруджував тоді ще зовсім юний Тарас Мельничук. Місто тоді наводнили приїжджі з Воронежа й Курська. Перший секретар міському добувся, щоб театр став ро-

сійськомовним і був зорієнтований винятково на оперету, і лишається тільки мріяти, що колись у цьому місті щось може змінитися.

Журнал “Кур’єр Кривбасу” виник тоді, коли з’явилися перші гроші від видання міської рекламної газети. Це були великого формату зошити по 16 сторінок на найдешевшому газетному папері. Але коли на першу річницю ми приїхали зі звітом до Києва (у березні 1995 р.), були дуже здивовані увагою до нас. Тоді в Будинку вчителя зібралося понад двісті осіб. Прийшли Іван Дзюба, Федір Погребенник, Володимир Базилевський, зовсім уже немічний Степан Крижанівський, Петро Біба, Андрій М’ястківський, Роман Корогодський, молодші — Богдан Жолдак, Вячеслав Медвідь, Євген Пашковський і багато-багато інших. Журнал ніколи не ставив за мету поділяти письменників або багатих за наймоднішими. Водночас, ми старалися бути тактовними, і коли відмовляли комусь, то намагалися робити це толерантно.

— Як виник задум “Господніх зерен”? Як працювали над багатотомником? Що в планах?

— “Господні зерна” ніколи не планувалися. Мені зараз здається,

що кожен із сюжетів книжки народжувався навіть без моєї участі. Десь на початку 80-х років фотокореспондент міської газети вперше повів мене в Давидовський парк за півсотні кілометрів від Кривого Рогу, і я був вражений його страшенною занедбаністю. Познайомився з його директором, і з’ясувалося, що той нічого не знає про історію парку, але успішно протягом 25 років його нищить. Ми мало не з першої зустрічі стали з ним запеклими ворогами. Після цього я пережив ще чотирьох директорів, і кожен погрожував мені заборонаю бувати в парку.

Інший сюжет книжки — це історія Млієва і родини Смирєнкі. Тут, за винятком кількох хрестоматійних сюжетів (історія з виданням “Кобзаря”, Чубинський, Ренет Смирєнка...), все інше — біла пляма. Буквально в перший мій приїзд туди з’ясувалося, що один із директорів садстанції заповідав поховати його в могилі дружини Смирєнка. А на кістках Яхненків, Хропалів та Смирєнків багато років танцювали клубні діячі...

Окремо мені хотілося якомога ширше показати унікальний херсонський степ і дивовижних людей, які з нього вийшли. Якщо говорити тільки про письменників,

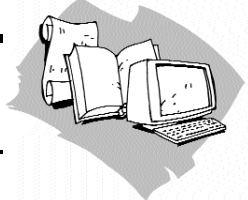
то в межах десяти кілометрів один від одного тут народилися Марко Кропивницький, Іван Карпенко-Карий, Арсен Тарковський, Терень Масенко, Поліна Страшнова, Юрій Яновський, Володимир Винниченко, Євген Маланюк, Сергій Пlachинда, Леонід Тендюк...

Що писатиметься далі? Очевидно, герої вже ніколи в мене не зміняться. Може, буде якась інша форма подачі. У кожному разі, в мене дуже багато боргів перед Степом, але я свідомий, що всі їх віддати не вдасться ніколи. Щодо найяскравішого враження останнім часом, то це спілкування з відомим українським режисером Ролланом Сергієнком, земляком і учнем Олександра Довженка. Познайомилися ми на батьківщині Миколи Вінграновського, що має дивовижну назву Богополь. Але в що вилється це знайомство, я поки що не знаю.

Від редакції: На шпальтах нашого тижневика часто з’являється рубрика “Культура без провінції”. Кривий Ріг, як би це не вразило його мешканців, можна назвати промисловим маргінесом, що десятиліттями ніяк не спроможеться на створення належної атмосфери для своїх митців, які, як правило, довго в цьому краю не затримуються. Навіть успішний продаж “Криворіжсталь” навряд чи покращить культурно-мистецьку ситуацію в місті. Рудники, кар’єри, домни, агломератні фабрики, червоний сніг і червоний пил, чи не найбрудніша в світі річка Інгул, безбожний суржик, безрадісна наркологічна залежність значної частини населення... І все ж, це місто унікальне: не своєю непрочитаністю та радянською захланністю, а тими людьми, які їм протистоять. Григорій Джамалович Гусейнов, головний редактор журналу “Кур’єр Кривбасу” — один із них, а в певному сенсі ще й єдиний, коли говорити про його письменницький доробок і видання, ним створене.

Сьогоднішньою публікацією хочемо привернути особливу увагу наших читачів до митців, які несуть у собі “столицю духу” і рятують малі й великі міста від повної депресії та деградації.

● **Наш кор.**

ВІД ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ – ДО УКРАЇНСЬКОЇ

ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЯ

10 лютого в УНІАН відбулася прес-конференція, присвячена 17-й річниці утворення в Україні Товариства української мови ім. Тараса Шевченка. Що змінилось з часу створення товариства (яке 1991 року перейменовано на Всеукраїнське товариство «Просвіта»)? Чому сьогодні, напередодні парламентських виборів, знову нависла загроза над українською державністю, над українською державною мовою? Ці питання стали стрижневими у спілкуванні провідників просвітнянського руху із журналістами.

«Чому сьогодні в Україні широко тиражується і пропагується чужа ідеологія у таких виданнях, як «Московский комсомолец в Украине», «Комсомольская правда в Украине», інших? Це абсурдизм. І такого абсурду предостаточно. Зокрема — призначення президентом національного каналу людини, яка не володіє і принципово не хоче говорити українською мовою», — констатував Голова ВУТ «Просвіта» Павло Мовчан. Та, на його думку, національно-патріотичні сили отримали потужну підтримку в боротьбі за українську Україну, коли Президент Ющенко в посланні, виголошеному із трибуни Верховної Ради, підтвердив, що він зорієнтований на власну історію, на власні національні цінності, особливо наголосивши на мовній проблемі, інформаційній проблемі, на необхідності втворення єдиної помісної церкви як імунної системи нації. «Це дуже чіткий сигнал, це орієнтир для українського суспільства», — стверджує лідер «Просвіти». — Президент запевнив, що застосує всі можливі сили для того, щоб розколу в суспільстві не було ні за мовним, ні за релігійним принципом, — а це суцільне із завданнями й ідеалами, які завжди ставила перед собою «Просвіта».

Анатолій Погрібний: «Не можна сказати, що за 17 років із часу створення Товариства української мови ніякого поступу щодо мовних питань не було. Певний поступ є, але він настільки мізерний, що просто немає прощення попереднім режимам в Україні, бо можна говорити про те, що мінімум два покоління молодих українців втрачено в мовному плані. Ми б'ємося за свою українську мову в своїй державі на своїй

Олександр Пономарів, Юрій Гнаткевич, Павло Мовчан, Анатолій Мокренко й Анатолій Погрібний

етнічній території — це і парадокс, і нонсенс. Але чекаємо наступних виборів, на яких ми, усе свідоме українство, неодмінно повинні перемогти. І як тільки переможемо — розгорнемо наступ за бастиони українства, за те, щоб Україна будувалась як українська держава з національними пріоритетами в усьому — в економіці, політиці, культурі, мові. Зараз ми повинні спиратися на позиції свого Президента, який відзначив, що українська мова — потужний консолідуючий фактор».

Юрій Гнаткевич, керівник фонду Олексі Гірника, оцінює створення ТУМ — як старт українотворчих змагань нової доби, здобуття незалежності — як напівфінал. І запитує: а що стане фіналом? Читання лекцій російською у ВНЗ, вулиці столиці, названі іменами катів українського народу — сьогоднішні наслідки т. зв. кучмізму. Тож, намагаючись дійти першопричин: а що є джерелом отого кучмізму? Чи можливо знівелювати століття політики, направленої на ліквідацію української нації, наслідки якої особливо виразні на сході України? Чи українці поросійшених регіонів перейдуть у стан українства? «Усе залежатиме від нашої активності, злості і запалу в бороть-

бі», — впевнений Юрій Гнаткевич, як і в тому, що на наступних виборах електоральне поле буде поділене не за соціальними чи класовими параметрами, поділ ітимо по межі українськості й неукраїнськості.

Анатолій Мокренко, народний артист України, згадав слова Олександра Довженка: «...були сини України, були сини українського народу, були і сучі сини...» Таких і нині багато. Може, вони й непогані люди, але у ставленні до всього українського — вони сучі сини. А для мене рідна мова, українська мова — найголовніший ступінь свободи, який може бути. Боротьба за українську мову починалася з ТУМ, звідти вийшла наша політична, культурна еліта. Але мовна карта розігрується досі. Перед виборами демократи потрохи здаються в мовному питанні, щоб придбати більше голосів виборців, а російськомовні наступають. Мусимо зібрати докупи українську душу. Дуже нашкодив Леонід Кучма, коли заявив, що боротиметься за офіційний статус російської мови, — в багатьох тоді опустилися руки й поникла душа, бо зрозуміли, що офіційна влада проти того, щоб Україна була українською. І досі, на превеликий жаль, ця ситуація не змінилася».

Олександр Пономарів: «Нам треба повчитися у євреїв, бо вони відродили свою мертву мову, а наша влада перебиває повітря живий українській мові. Пам'ятаю, як у часи створення Товариства української мови навіть на Донеччині, на Луганщині почали відроджувати українські корені, в Маріуполі створили ансамбль «З рідних джерел». А потім Кучма своєю заявою про другу офіційну мову започаткував руйнацію цих здобутків. Але ми чекали Майдану, надіялися, що народний Президент вирішить ці проблеми. І чого дочекалися? На Луганщині, на Одещині, на Дніпропетровщині, на Харківщині? Якщо до того там були не найкращі голови держадміністрацій, але вони хоч намагалися говорити українською мовою, то новопризначені навіть не намагаються і не хочуть. То який це приклад іншим? Вони не намагаються відродити українську мову на тих теренах і йтимуть назустріч зросіянізованам. Вважаю, що винна в цьому «помаранчева влада», бо на неї поклали багато надій, але жодних вона не виконала».

Усі учасники заходу зійшлися на думці, що основна причина обмеження функціонування української мови в Україні, постійних спекуляцій темою двомовності, намагань поділити націю за мовною ознакою — криється в характері української влади. Адже, як доводять приклади, в ментальності українців закладене рівняння на лідера («як схилить голову лідер, — так і буде»), тому приклад провідників народу може стати одним із чинників підняття рівня національної свідомості, українізації зокрема.

Окрім шляхів вирішення мовної проблеми, якими їх бачать просвітняни, журналісти також отримали відповіді на питання стосовно звернення ВУТ «Просвіта» до ЦВК з вимогою зняття з виборчої реєстрації блоку «Народна опозиція», «Партії регіонів» та «Партії політики Путіна» як таких, програми дій яких мають антидержавне спрямування. Учасники конференції наголошують, що ці політичні сили слід потрактувати не просто як носіїв інших поглядів, переконань, іншої ідеології, — а як ворогів України, української культури, українського народу. Торкнулися також на прес-конференції і питання графі про національність у паспорті. Павло Мовчан погоджується, що закон про паспорт, прийнятий за президентства Леоніда Кравчука, слід переглянути. Але ініціатива повинна виходити насамперед від широких кіл громадськості з висвітленням проблеми у ЗМІ.

Леся ТКАЧ

ЮВІЛЕЙ

Ведуча вечора поетеса, кандидат філологічних наук, співачка й авторка радіопрограм на каналі «Культура» Галина Львова охарактеризувала життєвий і творчий шлях Миколи Дмитренка, зокрема відзначила: він народився в тому благословенному краю, що й Микола Леонтович, Михайло Стельмах, Василь Стус, фольклорист Гнат Танцюра і славетна народна співачка Явдоха Зюха. Це відомий поет, прозаїк, науковець, завідувач відділу фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики й етнології ім. Максима Рильського Національної академії наук України; головний редактор часопису «Народознавство» (з 1993 року); автор книг прози «Допит: Повість, оповідання» (1989), роману «Чорна вівця» (1999), збірок поезій «Мандрівник» (1994), «Материк і море» (1998), «Квіти добра» і «Люблю твій усміх загадковий» (обидві — 2005); у науковому доробку — декілька монографій, десяток брошур, три сотні статей; співавтор «Словника символів» (1997, друге видання: 2002), навчальних посібників «Уроки з народознавства» (1995), «Як писати твори» (1996); упорядник понад двадцяти фольклорних збірок, з-поміж них: «Українські народні пісні в записах Олександра Потебні» (1988), «Жартівливі та сатиричні пісні» (1988), «Українські міфи, демонологія, легенди» (1992), «Де живе жар-птиця» (1991), «Лицарі волі: легенди та перекази» (1992), «Весілля в селі Зятківцях» Гната Танцюри (1998, видав своїм коштом) і «Українські народні пісні в записах Гната Танцюри» (2001); започаткував серію подарункових ошатних книжкомініатюр «Народна творчість» (ви-

КВІТИ ДОБРА І ША-

У Будинку літераторів із нагоди 50-річчя відбувся ювілейний творчий вечір відомого українського письменника, науковця-фольклориста, журналіста і видавця Миколи ДМИТРЕНКА. Ювіляри прийшли привітати колеги-письменники, художники, видавці, земляки-подоляни.

Микола Дмитренко презентує свої нові книги

йшло сім збірок: «Прислів'я та приказки», «Народні повір'я», «Народний сонник», «Народні загадки», «Народні байки», «Ігрові веснянки», «Українські народні казки»; уклав антологію віршів і пісень про матір «Синівська молитва» (1997), збірник п'єс «Українська історична драма» (2002); за його редакцією побачили світ два десятки навчальних посібників, наукових досліджень, літературно-художніх видань (найпомітніші — серія посібників дружини ювіляра Галини Дмитренко «Українська мова» для

учнів загальноосвітніх середніх шкіл 5—11 класів); 2004 року читав лекції у Сорбонні (Парижський університет). Чимало зроблено для рідного Подільського краю. З ініціативи Миколи Дмитренка влітку 2005 року поставлено пам'ятник Тарасові Шевченку в Гайсині на Вінниччині. Нещодавно, 14 січня, він разом із групою письменників із Києва й Вінниці відкривав пам'ятник поетові, Героєві України Василеві Стусу в Рахнівці.

Заступник голови, відповідальний секретар Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка Микола Нестерчук наголосив на подвижництві ювіляра, його вагомому внеску в просвітництво, у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави і вручив медаль ВУТ «Просвіта» «Будівничий України».

Президія Українського фонду культури (голова — поет, академік НАН України, депутат Верховної Ради, Герой України Борис Олійник) нагородила Миколу Дмитренка «Почесною грамотою» «за активну благодійницьку діяльність на ниві відродження і розвитку національної культури». Грамоту вручив письменник, заслужений діяч мистецтв України, лауреат літературної премії ім. Андрія Малишка Віктор Женченко.

Від НСПУ привітала ювіляра відомою поетесою, відповідальний сек-

ретар НСПУ, заступник голови «Вінницького земляцтва» в Києві Ніна Гнатюк. Вона вручила премію і «Подяку» голови Ради Вінницького земляцтва Віталія Безносюка «за плідну творчу співпрацю, активну громадську діяльність, вагомий здобуток в збереженні й пропаганді фольклорних скарбів Поділля, створення багатьох талановитих книг, у яких звеличено рідну землю, її людей».

Слова глибокої вдячності висловила від Всеукраїнського жіночого товариства ім. Олени Теліги його голова, депутат Верховної Ради України Ольга Кобець.

Високо оцінили багатогранну працю ювіляра відомі письменники Дмитро Чередниченко, Валентин Чудний, Валентина Козак.

Поздоровили свого однокурсника по Київському університетові поет, директор видавничого центру ВУТ «Просвіта», заслужений журналіст України Василь Клічак, директор Інституту журналістики, доктор філологічних наук професор Володимир Різун, а також працівники навчальних закладів, літературних музеїв, інформаційних агентств Галина Сердечна, Ганна Паляничка, Наталія Щира, Тетяна Олійник, Тамара Сидоренко, Галина Яремчук.

Спеціально на творчий вечір приїхали до Києва з короваєм і словами пошани глава Гайсинської районної державної адміністрації Вла-

дислав Уткін і начальник відділу культури Микола Ричков. З окремим привітанням вийшли на сцену земляки-зятківчани, які мешкають у столиці. З Вінниці привезла привітання й дарунки від Обласного центру народної творчості поетеса, лауреат декількох літературних премій поетеса Валентина Сторожук. Вітали Миколу Дмитренка представники Уманського педагогічного університету ім. Павла Тичини, доктор мистецтвознавства, фольклористка й етнограф Черкаського педагогічного університету Світлана Китова, поетеса з Олександрії Наталя Фесенко, скульптор і давній товариш Петро Лантух із Житомирщини, працівники редакції журналу «Слово і час».

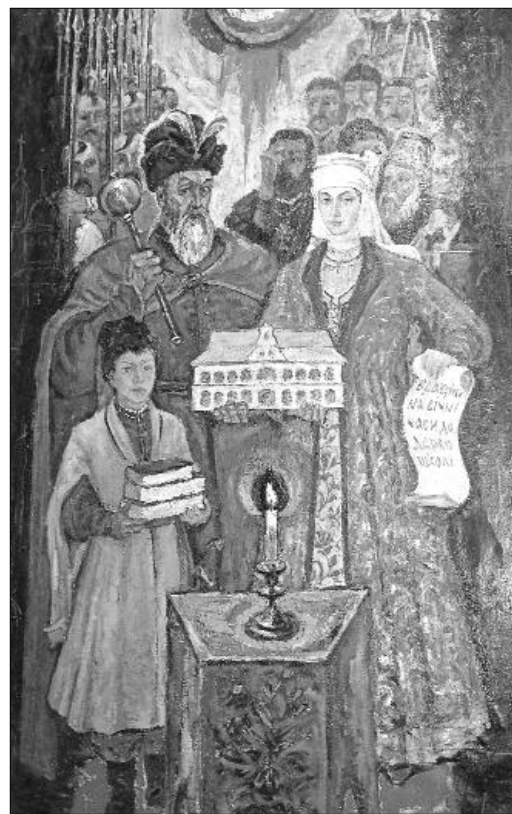
Родзинкою вечора стало вручення ювілярові його великого портрета. Зробив це відомий художник-портретист Володимир Маслак.

Зворушливими моментами дійства були виступ бандуриста Василя Буяновського; пісня «Відлітають у вирій думки мої літні» на слова ювіляра у виконанні його сина Олеса (фортепіано) та доньки Юлії (вокал, гітара). До речі, Олесь — перекладач з англійської мови, має в творчому доробку кілька перекладених романів; Юлія — поетеса, член НСПУ, кандидат філологічних наук.

На завершення творчого вечора Микола Дмитренко прочитав свої поезії з нових двох книг «Квіти добра» та «Люблю твій усміх загадковий».

Юлія ШУТЕНКО,
кандидат філологічних наук,
світлина

Ольги ЩЕРБАКОВОЇ

Василь Забашта. Засновники
Киево-Могилянської академії. 1918

ЯК ОСМИСЛИТИ

також заслуга організаторів, які підводять до постановки питання. Є рація в тому, що представлено саме таку кількість творів, але, видається, для наступної акції (а хочеться вірити: вона стане традицією в гарному сенсі) варто відібрати менше, та найдобірнішого. Художникам, особливо молодшого покоління, потрібно прагнути нового шабля в осмисленні історії. Адже мистецтво — не лише констатація факту, хай і відповідними засобами і в належний спосіб. Варто шукати причинно-наслідкові зв'язки подій, опановувати філософію Часу, спостерігати взаємодію таких категорій, як час і простір у контексті української історії. Що, зрозуміло, відіб'ється на пошуках художньої мови, пошуках стилістичних, нехай на ґрунті "золотого фонду" метрів образотворчості.

Зрештою, — це ще відповідальніше й цікавіше для митця. М. Шлемкевич писав: "... Для свідомості провідної меншості особливо важливі світогляд і мистецтво. Перший встановлює порядок ідей, порядок мислей. Друга, мистецька ділянка, організує почування людини. Крізь призму світогляду людина розуміє світ і події в ньому.. Мистецтво ж дає людині почувальну оцінку світу та його явищ. Вони пов'язані з собою, вони співпрацюють. Вони доповнюють і впливають одне на одне. Мистецький твір, що не зворушує, що не накидає нам настрою, переживань — мертвий".

Для твору на історичну тему, крім осмислення, важливим є втілення на відповідному художньому рівні. Не закликаю художників здобувати фах філософів, проте наполягаю: досвід, обдаровання, вміння мислити образами, так би мовити, фахова специфіка взаємодіє із прагненням мислити, вивисуючись духовно. Тож митцеві має однаково залежати на прагненні й умінні осягати світ думкою і почуттям, гідному втілен-

Галина Севрук.
Байда Вишневецький. 2002

ці, й життю душі. Саме тут світогляд чи не особливо співпрацює з мистецтвом. Кожне нове покоління митців має якщо не дати провіщення Шевченкового рівня, то вже напевне спробу такого нового відкриття духовного, від якого залежить історія. Може, не кожному й варто братися за цей жанр, аби не продукувати ерзаців, духовних і художніх підробок. І такі роздуми виникли під час перегляду. Це до спроби визначення сенсу існування жанру в доробку сучасного митця. Рівень серйозності завдання вимагає відповідного рівня вирішення.

Та виставка подарувала й радість від перегляду добірних мистецьких творів. Особлива вдячність скульпторам: М. Горловому, В. Онищенко, А. Куцу та всім без винятку експонентам. Одна грань неповторно відтінювала іншу яскравими образами мистецтва пластики, вдивляючись в історичні глибини. Серед майстрів пензля — М. Стороженко, Ф. Гуменюк, О. Івахненко, В. Забашта, В. Гонтаров, О. Мельник, Г. Севрук, В. Кулеба-Барінова, В. Химочка... Напролюд різні потужні мистецькі особистості з варіативністю естетичної платформи, особливостями художньої мови, системи образів, відлуння архетипів; стилізацією чи оповідністю, закоріненою в добрій, — у сенсі володіння технікою виконання, — реалістичний школі; міфопоетикою чи символікою...

Стильові контрасти створюють особливе енергетичне поле, інтригують і ваблять. У межах однієї експозиції: "Володар" В. Гарбуза і "Гілея" М. Стороженка, "Рік 33-й. Останній кобзар" В. Гонтарова і "Засновники Києво-Могилянської академії" В. Забашти, "Іван Мазепа" А. Гончара і "Михайло Грушевський" О. Солов'я, "Чуєш звуки?" В. Кулеби-Барінової і "Зелений Клин" П. Малишка, "Круглий стіл" А. Ментуха і "Дисиденти" В. Євтушевського.

Можна робити цікаві порівняння, як-от "Сон Тараса Шевченка" В. Гарбуза і "Прометей духу" В. Забашти.

Ще один позитив виставки: завше на користь здорова конкуренція щодо володіння фахом. Адже немає меж досконалості...

Що ж до молодших митців: рівень майстерності й рівень хисту далеко не однаковий. Звісно, стимулює до вдосконалення експонування поруч із метрами. Та, гадаю, організатори мали б бути строгішими й вимогливішими.

Експоновані твори представляють митців різних шкіл, сформованих у різних умовах, із різним розумінням спротиву обставинам, різними естетичними вподобаннями. Об'єднує їх спільний вибір — любов до своєї землі. Україна — це вони і ми — глядачі, рецензенти, народ. А любов — то завжди неповторність. Згадаймо слова Ліни Костенко:

*Митцю не треба нагород,
його судьба нагородила,
Коли в людини є народ,
тоді вона уже людина.*

Тетяна ЧУЙКО
Фото Івана ПИЛИПЕНКА

Андрій Гончар.
Іван Мазепа. 1974

ні, фіксації відкриття. Багато важить майстерність, уміння власним сотвореним світом (як віддзеркаленим смислом) вплинути на глядача. Не менше вартує духовна робота творця, інтелект. Саме в царині історичного живопису (графіки, скульптури) важливо дати поштовх і дум-

Олег Омеляненко. Викрадення половчанок. 2005

СЛОВО Просвіти

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
відділ політики
Володимир ПАВЛІВ
279-49-47

Заступник головного редактора
Марія ЛИТВИН
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Відділ мови
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Валентина ДАVIDЕНКО
270-55-57

Відділ просвітницької роботи
Ольга СКРИПКИНА
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovoprosivity.com.ua/slovo

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті "Преса України" у середу. Зам. № 3301207

Загальний наклад — 24 000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на "Слово Просвіти" обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

ТВОРЧІСТЬ — ЦЕ ПОСТІЙНИЙ ПОШУК

— *Пане Анатолію, остання виставка стала для Вас віховою подією?*

— Так. Ця виставка має ретро-спективний характер і складається з двох експозицій: живопису та графіки. Вона підсумовує мою творчу діяльність в образотворчому мистецтві.

У серпні 2005 року у Національному музеї літератури відбулася тематична виставка “Сакральна архітектура Києва”, яка складалася тільки з офортів.

Ще серед останніх експозицій, які були дуже важливими для мене, — це відкриття картинної галереї у Макарові, де представлено 80 творів 60-ти сучасних українських художників. Це колекція, яку я збирав протягом 30 років. Відкрити в районному центрі, на моїй Батьківщині таку галерею, що з часом має набуту статусу державного художнього музею, — моя давня мрія. До речі, це перша в області картинна галерея, заснована приватною особою. Гадаю, це подія не тільки для Макарівського району, а й для області та України загалом.

Якби в нас був такий рівень культури, як у європейських країнах! Я вже 15 років пропагую українське мистецтво в Німеччині, і в інших країнах проходили виставки — там чи не кожне село має свою картинну галерею. Це в нашу свідомість не вкладається... У нас не всюди є магазин чи бібліотека... А про картинну галерею — годі й мріяти.

— *Чим це пояснюєте?*

— Там вищий рівень культури населення. В Німеччині кожна людина достатньо освічена в образотворчому мистецтві, в літературі, музиці: кожен другий — або художник-аматор, або пише вірші чи прозу. А в Японії дитинка 12 годин на тиждень займається образотворчим мистецтвом. У нас — одну годину на тиждень і часто буває так, що ці уроки дають нефахівці, немає спеціалістів, які могли б прищепити смак до образотворчого мистецтва.

У нас навіть серед інтелігенції часто переважають штамповані смаки: мусить бути доступний мотив — чи то захід сонця, чи лебеді на ставку, — аби все зрозуміло й чітко, як на фотографії. А де є пошук нового, експеримент, то вже люди не сприймають. Раніше я працював реалістично, писав акварелі, олійні роботи. Усі мої друзі-журналісти й поети за цим страшенно жалкують, кажуть: от тоді ти так гарно малював... Вони навіть не передбачають моменту творчого зросту. Це проблема дуже багатьох художників, які знаходять, як кажуть, свій стиль у мистецтві. Вважаю, що знайдення свого стилю — то кінець творчості, бо творчість — це постійний пошук.

Інколи можна спостерігати: у виставковій залі виставлено, приміром, 50 картин, і коли кидаєш оком, — то всі ці твори є ніби суцільним полотном, усі писані одним кольором. Мистецтво вимагає іншого: кожен твір має бути вирішений оригінально, має бути віднайдене особливе поєднання фарб. Трапляються художники, які кладуть на підлогу десять полотен, одну фарбочку замисив, мазнув на одному полотні, перейшов до іншого — і так усі десять. Воно швидко тоді малюється, дарувати можна багато.

— *Якщо стикаєтесь із незрозумінням Вашої творчості, чи це не лякає, не навіє сумніву?*

— Мене це не те що не лякає, а й не хвилює. Кожен творець має передусім задовольнити свої творчі чи духовні потреби, а якщо його зрозуміє хтось інший, — то це прекрасно. Поціновувачі знайдуться, хоч би в якому стилі художник працював.

— *Що висловлюєте своїми творами — це на рівні певної думки, ідеї,*

Як звикле в мистецькому світі, хтось його хвалить, хтось — критикує. Та загалом усі визнають його виняткове вміння реалізовувати задумане, не зупиняти творчих поривів — і в мистецтві, і в громадській діяльності, і в стосунках із людьми — на рівні ідеї, задуму, а втілювати їх у конкретні справи. А ще всі захоплюються його унікальним умінням збирати навколо себе людей. А ще — його вокальними даними.

Наш гість — заслужений художник України, лауреат і дипломант міжнародних премій та конкурсів, експерт Київської галереї “Мистецький курін”, меценат Анатолій МАРЧУК. Нещодавно у галереї “Мистець” експонувалася виставка його творів. І кількість присутніх на її відкритті, і щирі слова пошани, висловлені ювілярові (митець перейшов 50-річний рубіж), і нагороди від Київського голови Олександра Омельченка й Святійшого Патріарха Філарета свідчать про те, що Анатолій Марчук — постать непере-сінна.

чи на рівні емоції, відчуття? Що є поштовхом для творчості?

— Моє мистецтво — на рівні емоції. Воно є асоціативним. Метод мого живопису, як я кажу, експресивно-емоційно-авангардно-реалістичний. Авангардний підхід, але він — реалістичний, завжди там можна знайти певний мотив, проте залишається місце для фантазії глядача.

— *Кому мистецтво потрібно більше: митцеві — чи людям?*

— Насамперед митцеві. Художник має отримати задоволення від творчого процесу. Ця тема обговорювалася не раз, мовляв, мистецтво — для народу... Це неправда, фальш. Є такі художники, поети, які цілеспрямовано пишуть, щоб бути зрозумілими людьми...

— *Кон’юнктура?*

— Так. Це може пробивати на сльозу, але це — не є високе мис-

фесіоналів. А нагороду від патріарха Філарета, вважаю, я отримав не менш заслужено, тому що крім створення згадуваної вище виставки “Сакральна архітектура Києва”, яка отримала благословіння патріарха, я — автор проекту пам’ятника святицю Димитрію Ростовському (Данилу Тупталу), уродженцю Макарова. Пам’ятник невдовзі буде встановлено у Макарові, зараз за моєї ініціативи будуватиметься церква, також у своєму селі я зареєстрував церковну громаду.

Коли про тебе говорять добре колеги, фахівці, — це найвище визнання. Я довго до цього йшов, бо свій шлях в образотворчому мистецтві почав досить пізно.

Роблю все можливе, щоб моя рідна Козичанка розвивалася як мистецьке село, наповнювалася художниками. Тут уже мають ділянки під забудову відомий скульптор Володимир Шолудько і колекціонер Володимир Біляєв-Беленджер з Америки, який заснував мистецький фонд для підтримки українських художників. Я їм допомагаю, бо маю бажання не тільки малювати, а й збирати навколо себе людей.

Я радів, коли власним коштом видав історію Козичанки чи створив герб свого села...

— *Розкажіть про це докладніше.*

— Геральдикую ніколи не займався, хоч і художник-графік. Та попросили, щоб я створив герб Макарівського району до 80-літнього ювілею району. І коли працював над цим, подумалося: а чому б не створити герб рідного села? Тож зробив. Лише Козичанка має при в’їзді встановлений герб. І я пишаюся цим.

— *Часто художники нарікають, що немає коштів для проведення виставок...*

— Грошей справді багато потрібно для будь-якої організації, не тільки художньої виставки... Мабуть, усе залежить від того, наскільки людина загалом може зорганізувати власне життя. Починаючи з 1986 року, коли закінчив Академію мистецтв, заробляю власною творчістю. Як говорить мені більшість колег, це майже нереально. Як вдається? А це саме вміння організувати своє життя.

— *Нині мистецький ринок наповнений, конкурентний. Художник повинен бути сам собі менеджером?*

— Бути менеджером, уміти спілкуватися з людьми, і, безперечно, мати високохудожню твори. Мені

щастить, що мої картини знаходять своїх поціновувачів і їх купують. Є в Україні коло людей, які збирають тільки моє мистецтво. Але більше цінуються мої роботи за кордоном.

— *Існує особливий механізм продажу за кордоном?*

— Твори демонструються в галереях або організовуються виставки. Звичайно ж, щоб зацікавити людей, ти мусиш вести глядача у світ свого мистецтва, щоб воно було не тільки баченням, а й зрозумілим. Тоді інтерес до картин значно більший. Потрібна рекламна продукція: плакати, каталоги, проспекти, запрошення. Або ти сам це робиш, або за тебе це робить галерист чи менеджер. Також мені в Німеччині допомагають друзі.

— *Дехто стверджує, що займається саморекламою — недостойно митця.*

— Для мене — нормально, бо якщо не реалізує свого твору, завтра не матиме можливості створювати новий і втілювати в життя інші проекти. Адже ті ж симпозіуми й пленери я проводжу за власний кошт. А людям треба створити умови для комфортного перебування...

— *Звідки ця Ваша активність і діловитість, це бажання діяти? Навіщо Вам усе це — галереї, пленери, церкви? Меценатство? Адже це рідкісне явище — художник-меценат.*

— Напевне, це риса характеру, завжди мав бажання щось організувати. А звідкіля воно береться, — важко сказати. Мабуть, від батька передалося і, звичайно ж, від мами. Батько був активним до фанатизму, мені до нього далеко. Усе ж дуже вдячний батькові за такі гени. Приємно, коли допомагаю друзям, наприклад, видав за свій кошт поетичну збірку Олександрові Кавуненку, який охарактеризував цей вчинок як вияв мистецького побратимства. Також видав збірку сестрі. Я не мільйонер, живу зі свого мистецтва. Якби в мене було більше грошей — я робив би ще більше.

— *А може, тут потреба...*

— Слави? Сам собі пояснити не можу. Наприклад, ця моя колекція картин... Я міг би її продати й заробити гроші (вона була оцінена за мінімальними цінами у 150 тисяч гривень), — та подарував землякам. Чи заради слави? Чи щоб мої земляки, особливо діти, бачили твори мистецтва? Бо я, коли був малим хлопцем, такої можливості не мав. А якщо люди славимуться за добрі справи — нехай славлять.

— *А якщо не стане слави? Якщо не будуть запрошувати, нагороджувати, якщо Марчук стане нецікавим?*

— Це неможливо, я в це не вірю. Якщо активно працюєш, займаєшся чи творчою працею, чи громадською

роботою, то люди будуть вдячні, буде визнання. Я — оптиміст.

— *Як визначаєте критерії оцінки справжнього твору мистецтва?*

— Якщо говоримо про мистецтво професійне, то це вправний малюнок, володіння колоритом, формою, композицією, тональними відношеннями. Є художники, які досконало володіють однією з цих складових. Про них говорять: класний художник. А коли художник може все це поєднати, то кажуть — геній.

— *Як за цими критеріями оцінюєте власні твори?*

— Є фахівці, професійні мистецтвознавці й художники. Треба в них про це питати, і якщо вони скажуть, що це класно, — я заплачу.

Говорять учасники відкриття виставки творів Анатолія Марчука

Анатолій Буртовий, художник:

— Цікава виставка професійного художника... Якщо характеризувати творчість Анатолія Марчука, то цей художник вирізняється своїм індивідуальним баченням, експресивною манерою, цільністю й надзвичайним відчуттям декору. Це відчуття експресії дає кожному його твору живину, відчуття життя.

Петро Зикунів, заступник голови Національної спілки художників України:

— Прекрасна виставка, бо Анатолій Марчук — професійний художник, людина, яка постійно щось шукає в образотворчому мистецтві. А головне — він великий патріот своєї малої Батьківщини. У своєму Макарівському районі створив музей. У власній садибі влаштовує пленери й симпозіуми для художників. Дай Боже, щоб наші депутати у своїх садибах чи на своїх розкішних дахах так збирали художників, які хочуть попрацювати на пленері, й проводили б такі прекрасні заходи, як це робить Марчук.

Василь Довжик, письменник:

— Анатолій Марчук в одному кадрі намагається асоціативно поєднати поєднувані речі тільки в одному чоловікові, в одному художнику, в Анатоліїві Марчуку. А нам воно іноді не поєднується, і ми намагаємося це зрозуміти й пізнати разом із ним... Є куточки вічності в ньому.

Михайло Горловий, скульптор, письменник:

— Марчук — талановитий, цікавий художник. Мені подобається манера його письма: відкриті насичені кольори, але не ядучі. Картини привертають увагу технічною вправністю. Його фігуративні роботи, і пейзажі, й натюрморти дуже цікаві, такі, знаєте, монументальні. Як скульптору, мені це дуже подобається. Такий насичений і різноманітний живопис. У Марчука почерк майстра маститого...

Анна Багряна, поетеса:

— Творчість Анатолія Марчука нагадує мої настрої. Іноді це щось дуже світле, приємне, а іноді — якість пригнічення. Є в нього картини, які відображають стан душі самотньої людини. Але все одно в них відчувається оптимізм: сум — явище тимчасове, а за ним неодмінно настане радість. У нього дуже вдало поєднуються протилежності, мені це імпонує, — увесь наш світ складається із протилежностей.

Валерій Вітер, соліст гурту “Кобза”:

— Анатолій — фантастичний художник, веселий, талановитий, а головне — любить українську пісню. У нього дуже гарні роботи, якусь із них я повісив би у себе вдома, а це найважливіший показник, — коли картину хочеш бачити щодня.

P.S. 22 січня цього року Президент України Віктор Ющенко підписав указ про присвоєння Анатолієві Марчуку звання “Заслужений художник України”. Вітаємо митця із цим визнанням.

● Спілкувалася
Леся ТКАЧ

Бузок. Полотно, олія. 2005

тецтво. Можна підлаштовуватися під вимогу, під смак часу. Гетьманів малювати, Голодомор малювати — і я зміг би. Але для мене це кон’юнктура.

— *От ми й дійшли до чистого мистецтва... А що важить для вільного художника визнання, нагороди?*

— Тут уже інший аспект того, про що ми говорили: чи повинне мистецтво бути зрозумілим для народу. Якщо воно зрозуміле кимось, подобається і люди тебе шанують, — тоді ти отримуєш подвійне задоволення від того, що пережив, творячи.

Визнання й нагороди не роблять художника ні кращим, ні гіршим. Найбільше ціную нагороди, які отримував на міжнародних художніх конкурсах, — бо це визнання про-